

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О.В. Стрельцова

« ____ » _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«МАГІСТР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: Правові аспекти регулювання трудових відносин у професійному футболі

Виконавець: Сметанюк Лілія Вячеславівна

Науковий керівник: д.ю.н., професор Мушак Наталія Богданівна

Нормоконтролер: викладач Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З СПОРТСМЕНАМИ-ПРОФЕСІОНАЛАМИ З ФУТБОЛУ	7
1.1. Особливості трудових відносин зі спортсменами-професіоналами в Україні.....	8
1.2. Джерела правового регулювання трудових відносин в українському професійному футболі.....	15
1.3. Вплив міжнародних стандартів у сфері праці на регулювання трудових відносин зі спортсменами-професіоналами в Україні.....	24
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ ФУТБОЛІ	32
2.1. Особливості спортивного страхування футболістів-професіоналів в Україні.....	33
2.2. Види страхування футболістів-професіоналів в Україні.....	41
2.3. Процедурні питання страхування футболістів-професіоналів в Україні.....	51
РОЗДІЛ 3. РІШЕННЯ САС ЩОДО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З ФУТБОЛІСТАМИ-ПРОФЕСІОНАЛАМИ	62
3.1. Рішення Палати з вирішення спорів Української асоціації футболу щодо трудових відносин.....	65
3.2. Міжнародна практика САС щодо звернень з трудових відносин між спортсменами та футбольними клубами.....	74
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96

ВСТУП

Актуальність теми. Ускладнені відносини у галузі спорту спричинили важливість детального правового регулювання спортивних активностей. Існуюча в Україні історична практика, що побудувала діючу систему управління та регулювання відносин зі спортсменами-професіоналами у спорті вищих досягнень ототожнюється з повною відсутністю упорядкованої системи у сфері професійного спорту (у тому числі у футболі). Саме тому виникає нагальна потреба у виявленні теоретичних принципів правового кодифікування у професійному спорті з урахуванням досвіду європейських та американських асоціацій футболу.

Професійний футбол як предмет правового регулювання являє собою складну систему соціальних відносин, що виникають у результаті взаємодії спортсменів-професіоналів з футболу, тренерів, футбольних клубів, професіональних футбольних ліг, команд арбітрів, організаторів змагань та головуючих європейських організацій. Специфіка юридичного статусу згаданих елементів системи визначається тим, що регулювання їх будь-якої діяльності має поєднуватись з нормами внутрішнього законодавства у сфері цивільних та особливо спортивних відносин з зазначенням всіх специфічних потреб з досвіду організації спортивних заходів та їх фінансового забезпечення.

Варто зазначити, що регулювання громадянських відносин у футболі здійснюється за допомогою договорів, звичаїв та міжнародної практики. Надважливе місце займають акти міжнародних футбольних організацій та професійних об'єднань, а також внутрішньодержавні нормативні акти, що затверджуються професійними футбольними асоціаціями. Єдиним законодавчим актом, що регулює відносини с професійному спорті є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [1] від 24 грудня 1993 року, норми

якого, не співпадають із сучасним законодавством. Йде розвиток, зміни, покращення і вони відбуваються в будь-якій сфері законотворчості, проте нормотворець уже котрий рік просто ігнорує важливість змін у сфері спорту. Більше того, значна частина відносин у футболі залишилась поза межами державного правового регулювання. Наприклад, укладання, пролонгація, розірвання контракту, медичне страхування та працюючий алгоритм встановлення робочого травматизму, трансфер (перехід) спортсмена-професіонала з одного футбольного клубу у інший, вирішення спорів між клубом та футболістом, санкції та антидопінговий контроль – це дрібний список проблем, які потребують рішень кожного дня та вимагають мінімального державного правового регулювання.

Правові складності регулювання відносин у професійному спорті згадувались у роботах таких юристів: Зозуля Н., Козіна М.В., Ткалич М.О., Чепис О.І., А. Полянський, С. Пошулезний.

Актуальність дослідження договірної аспекти регулювання відносин у сфері професійного футболу також спричинена зростаючим значенням контракту як правової форми взаємодії суб'єктів спорту, значного впливу на кодифікування та встановлення правильної трудової практики заради зменшення порушень прав, кількості трудових спорів та негативної статистики трудоустрою у професійному футболі.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексний аналіз законодавства у галузі трудових відносин та страхування спортсменів-професіоналів з футболу, а також практичне висвітлення та аналіз особливостей рішень Палати з вирішення спорів Української асоціації футболу та Спортивного Арбітражного Суду щодо вирішення спортивних трудових спорів.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:
-дослідити загальнотеоретичні аспекти трудових відносин між клубом та спортсменом-професіоналом;

-визначити джерела регулювання трудових відносин у професійному футболі;

- визначити поняття, правову природу та охарактеризувати зміст контракту про спортивну діяльність;

-розкрити сутність та особливості укладання трудових контрактів;

- проаналізувати міжнародну практику у сфері страхування;

-дослідити процедурні питання страхування футболістів-професіоналів в Україні;

- на прикладі рішень Палати з вирішення спорів УАФ дослідити проблематику трудових спорів;

-проаналізувати сучасні тенденції вирішення спортивних спорів та їх вплив на розвиток спортивного права.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері спортивного права, зокрема у сфері трудових відносин та спортивних спорів між професійними клубами та спортсменами-професіоналами з футболу.

Предметом дослідження виступає законодавство України у галузі трудових відносин та страхування спортсменів.

Методологічну основу роботи склали філософські, загальнонаукові та спеціальні методи, які у своєму органічному поєднанні допомогли досягти виконання поставлених завдань.

Основоположним методом дослідження послуговував діалектичний загальнонауковий метод, який був застосований для вивчення динаміки, характеристики та значення правового статусу спортсмена-професіонала з футболу, як окремого суб'єкту професійних спортивних відносин.

Метод узагальнення та моделювання використані для формування висновків про законодавчі акти направлені на регулювання спортивних відносин на основі дослідження монографій та юридичних статей, що вважаються значущими у сфері спортивного права. Під час аналізу сучасних тенденцій вирішення спортивних спорів був використаний метод

прогнозування, що дав можливість передбачити подальший розвиток спортивного права.

Також були використані аналітично-інформаційний та системний методи, за допомогою яких здійснювались, аналіз положень Закону України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», постанови Кабінету Міністрів України від 31.05.1995 р. № 378 «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» та Закону України «Про фізичну культуру і спорт»[1,15, 16]. Метод сходження від конкретного до абстрактного використано для виявлення базових принципів, на які покладається Палата з вирішення спорів Української асоціації футболу у своїй діяльності, метод сходження від абстрактного до конкретного слугував для з'ясування конкретизації положень Закону України «Про фізичну культуру і спорт»[1].

Особливого значення у дослідженні набули спеціально-наукові методи, зокрема: метод тлумачення юридичних норм, використаний для дослідження змісту регламентів УАФ, УПЛ та ПФЛ, змісту арбітражних рішень Палати та Спортивного арбітражного суду, порівняльно-правовий метод, застосований, зокрема, для визначення виключної компетенції Палати та САС у сфері вирішення спортивних спорів та особливості діяльності Палати, що визначають унікальність діючого судового органу.

Структура роботи обумовлена її метою, завданнями та предметом дослідження. Дипломна робота складається із переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, якими охоплюються вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел (31 найменування). Загальний обсяг дипломної роботи –102 сторінка, у тому числі список використаних джерел – 5 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З СПОРТСМЕНАМИ-ПРОФЕСІОНАЛАМИ З ФУТБОЛУ

Професійна діяльність спортсменів, тренерів та інших фахівців, які працюють та задіяні у певних видах спорту, як правило, є основним джерелом їх доходів. Ця діяльність проводиться відповідно до Закону України «Про фізичну культуру та спорт», Кодексу законів про працю України, Цивільного кодексу України, статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери спорту та міжнародних спортивних організацій [1, 2, 31]. Відносини між сторонами, як правило, є договірними та регулюються цивільно-правовими та/або трудовими договорами (контрактами).

Враховуючи специфіку спортивної діяльності, у трудових контрактах у сфері професійного спорту зазначаються такі основні умови: права та обов'язки сторін; термін дії договору, порядок його дострокового припинення; умови та порядок участі у тренувальному та ігровому процесах, умови роботи та відпочинку; медичне та соціальне забезпечення працівника; умови оплати праці, преміальні та заохочувальні виплати, відшкодування витрат; відповідальність сторін та порядок вирішення спорів; інші умови, які не погіршують становище працівника порівняно із законодавством у сфері професійного спорту.

Зазвичай умови контракту пропонуються спортивною організацією, а працівник (спортсмен, тренер, спеціаліст) на них погоджується. У той же час, працівник не обмежений у праві запропонувати внести необхідні, на його думку, зміни та доповнення до контракту.

Тож, у даному розділі ми визначимо та дослідимо особливості правового регулювання та вплив міжнародних стандартів у сфері праці на побудову відносин зі спортсменами-професіоналами.

1.1 ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЗІ СПОРТСМЕНАМИ-ПРОФЕСІОНАЛАМИ В УКРАЇНІ

Футбол є найпопулярнішим видом спорту у світі, і Україна, безумовно, не є винятком із цього правила. До розповсюдження КОВІД-19 запал від цього видовищного виду діяльності збирав тисячі та десятки тисяч уболівальників на стадіонах і, мабуть, ще більше (особливо в наш час) - перед телеекранами. Це й не дивно, адже у нашій футбольній історії чимало яскравих моментів: перемога "Шахтаря" у Кубку УЄФА у 2009 році, срібло "Дніпра" у Лізі Європи УЄФА у 2015 році, участь "Динамо" у півфіналі Ліги чемпіонів УЄФА у 1999 році тощо. Не меншою гордістю для нас є наші гравці, талант яких неодноразово визнавався видатним: це, наприклад, Олег Блохін, Ігор Беланов та Андрій Шевченко, які стали володарями найпрестижніших індивідуальних нагород у футболі – "Золотий м'яч". Активність такого попиту серед населення, безумовно, потребує належного правового регулювання. Спортивне право загалом перетинається з такими сферами, як цивільне, господарське, корпоративне право та арбітраж. Однак питання, що потребує більшого дослідження, відноситься до іншої важливої галузі – трудового права. Спортсмени є невід'ємним елементом кожного виду спорту, якщо тільки вони не любителі, вони зазвичай підписують контракт зі спортивним клубом чи промоутером залежно від конкретної діяльності, якою вони займаються. Така сама система використовується і у футболі. Однак договірні відносини між спортсменами та їхніми клубами у футболі досі значною мірою не мають правового регулювання, особливо у нашій країні. Зважаючи на великі зарплати футболістів та складність можливих договірних умов, загалом, змушує

визнати правову ситуацію у цій сфері нетерпимою. Теоретична база для дослідження вищезазначеної теми представлена такими вченими, як О. Чепіс, Ю. Суха, М. Козіна, М. Ткалич, А. Полянський, С. Пошулезний та ін. і т.д. Проте в основному вони враховують спортивні договірні відносини в цілому, а не футбольні, що змушує визначити незадовільним не лише правове регулювання, але його доктринальний розвиток.

Тому, метою дипломної роботи є визначення особливості та характер договорів футболістів зокрема, використовуючи джерела права, актуальні для України.

Перший крок який ми повинні зробити, щоб зрозуміти сутність контракту футболіста є визначення терміну "контракт" загалом. Як свідчить ст. 21 Кодексу законів про працю України, це специфічна форма трудової угоди, яка може містити такі умови, як термін дії; права, обов'язки та відповідальність сторін; умови матеріального забезпечення та організації праці працівника; умови припинення договору, - і це може бути встановлене сторонами [2]. Єдиний законодавчий акт спрямований регулювати договірні відносини у сфері спорту - Закон "Про фізичну культуру та спорт" [1]. Однак його положень зовсім недостатньо для того, щоб зробити це ефективно, оскільки цей закон навіть не описує особливості спортивного договору.

Єдиною важливою статтею для нас є стаття 38, яка визначає професійний спорт як "комерційний напрямок спортивної діяльності пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання доходу" [1]. Вона також визначає наявність контракту як необхідний атрибут статусу професійного спортсмена. І все ж таки найбільш корисним для нас у цій статті є перелік джерел професійного спортивного (і, отже, контрактного) права, що містить вищезгаданий Закон, Кодекс законів про працю, статuti та нормативні акти суб'єктів сфери фізичної культури та спорту та міжнародних організацій [2].

Беручи до уваги останнє положення, наступним документом, до якого ми маємо звернутися, є відповідний акт Української асоціації футболу

(колишньої Федерації футболу України) - головного суб'єкта в українському футболі. Оскільки її Статут не надає нам корисної інформації, найбільш актуальним актом для нас є Регламент зі статусу та трансферу футболістів Української асоціації футболу, який є єдиним в Україні документом, який намагається визначити термін "контракт" у футбольному контексті: у розділі "Визначення" йдеться, що "контракт - це форма трудової угоди між професійним футбольним клубом та його працівником з усіма додатками, змінами та доповненнями, який має бути укладений відповідно до законодавством України та цим Регламентом для участі у змаганнях" [3]. З цього визначення, і навіть зі ст. 8(1) вищезазначеного Положення ми можемо витягти інформацію про суб'єктний склад трудових відносин у футболі: професійний футбольний клуб, з одного боку сторони, і працівник будь-якого роду ("футболіст, тренер або інший спеціаліст") - з іншого. Термін "професійний клуб" слід розуміти як "юридична особа зі статусом господарюючого суб'єкта, створена для участі у футбольних змаганнях під егідою УАФ", яке "має сертифікат на право участі у чемпіонатах України з футболу..."; а футболіст - це "спортсмен, який, перебуваючи в складі команди, бере участь у тренувальному процесі та футбольних змаганнях» [3].

Проаналізувавши положення Регламенту УАФ Регламенту зі статусу та трансферу футболістів, можна виділити деякі особливості контракту будь-якого футболіста: у ньому визначено права та обов'язки футболіста та професійного клубу; контракт лише у письмовій формі; може бути укладений лише з професійним клубом (не з аматорським); повинен укладатися лише з футболістом, який досяг 15 років; має відповідати положенням Угоди між УЄФА, ЄПФЛ, АЄК та Європейським дивізіоном FIFPro щодо мінімальних вимог до стандартних контрактів гравців у професійному футбольному в Європейському Союзі та на решті території УЄФА; повинен містити структурні елементи типової форми контракту, визначеної Додатком III до Регламенту; має бути визначена мінімальна заробітна плата гравця;

мінімальна тривалість контракту - це час між укладанням контракту та закінченням сезону [3].

О. Чепіс та М. Кекерчен стверджують, що це означає 6 місяців [4, р.151]; однак, він може бути меншим, якщо йдеться про вільних агентів: згідно зі статтею 6 Регламенту ФІФА зі статусу і трансферу гравців, "професіонал, чий контракт закінчився до закінчення реєстраційного періоду ("трансферного вікна"), може бути зареєстровано поза цим реєстраційним періодом" [3, 5].

Отже, максимальна тривалість контракту – 5 років; заключається договір у трьох примірниках: перший залишається за клубом, другий – за гравця та третій - для Української асоціації футболу; неповнолітній може укласти контракт тільки на максимальний термін у три роки; йому також потрібна згода батьків та нотаріальне засвідчення договору. Контракт обов'язково повинен містити таку інформацію: підписи сторін; ім'я та прізвище гравця; дата народження гравця; адресу гравця; громадянство гравця; повна назва клубу; реєстраційний номер клубу; адресу клубу; ім'я, прізвище та адреса представника клубу представника; точна дата початку та закінчення терміну дії контракту (день/місяць/рік); інформація про додаткових осіб, які брали участь в обговоренні та укладенні контракту (наприклад, батьки неповнолітнього, законний представник гравця, ліцензований агент гравця, перекладач і т.д.) [6].

Ймовірно, найбільш спірним моментом у дискусії про особливості футбольних контрактів є правовідносини, що виникають після укладання договору. Позиції вчених з цієї проблеми можна звести до двох основних підходів:

- 1) "трудовий": договір породжує відносини регульовані трудовим правом;
- 2) "цивільністичний": договір породжує відносини регульовані цивільним правом.

М. Козіна, наприклад, схильна погодитися з першим підходом. Вона стверджує, що професійна спортивна діяльність - це вид праці, що

виконується систематично, має певну мету (участь у змаганнях), а також здійснюється за рахунок коштів роботодавця та відповідно до вимог трудового розпорядку, створеного роботодавцем (тренування, збори, розпорядок дня, заборона вживання спиртних напоїв та наркотичних препаратів і т.д.); спортсмен зазвичай отримує регулярну зарплатню за свою трудову діяльність. Тож науковець робить висновок, що всі ці фактори свідчать про те, що професійна спортивна діяльність є найманою працею і, отже, вона має бути об'єктом регулювання трудової сфери [7, с. 428].

З іншого боку, М. Ткалич підтримує другий підхід. Він вважає, що спортивний договір є різновидом цивільно-правового договору на виконання роботи, де перша сторона зобов'язується здійснювати тренувальну діяльність з метою набуття навичок, необхідних для успішної участі в змаганнях; а друга сторона зобов'язується сплачувати ці тренувальні роботи, одночасно набуваючи права на використання результатів, досягнутих спортсменом. На думку Ткалича, це явні ознаки цивільно-правового характеру спортивного договору [8, с. 332].

У цій науковій аргументації схильна підтримати "трудова" підхід. Насамперед, потрібно підкреслити той факт, що футбольні контракти слід розглядати як особливий вид спортивних угод, що не обов'язково мають усі характеристики інших видів спортивних договорів. Це означає, що контракти в інших видах спорту можуть дійсно мати риси цивільно-правових положень, дуже віддалено нагадуючи трудові договори. Проте футбольні безумовно, повинні регулюватися трудовим правом з деяких вагомих причин. Як ми вже казали, згідно зі ст. 21 КЗпП України, контракт є специфічною формою трудового договору, тож він регулюється трудовим законодавством[2]. Проте в Україні досить поширена проблема – як відрізнити контракт від трудового договору? Проблема - як відрізнити трудовий договір та цивільно-правовий договір? Доки законодавство не надасть нам цю інформацію, ми повинні звернутися до судової практики, щоб заповнити прогалини. Верховний Суд України проаналізував це питання у справі №820/1432/17

("Альптехпром" проти Головного управління Державної служби з питань праці"). Було виділено наступні відмінності: трудовий договір регулює трудовий процес та його предметом є сама праця, тоді як цивільно-правовий договір регулює отримання конкретного результату, предметом якого є певний обсяг робіт; після виконання певної роботи працівника, його трудові обов'язки не вичерпуються, тоді як термін дії цивільно-правового договору спливає; працівник приймається працювати і зобов'язаний дотримуватися трудового розпорядку, тоді як виконавець у цивільних правовідносинах не потребує нарахування заробітної плати та може вільно організовувати свій робочий процес [9]. Контракт футболіста цілком відповідає вимогам до трудового договору, зазначеним у вищезгаданому рішенні Верховного Суду України[9].

По-перше, контракт визначає трудову функцію футболіста та її конкретні прояви, а не результати, яких він має досягти. Це може бути доведено статтею 7(2) Мінімальних вимог до стандартних контрактів гравців, в яких перераховано зобов'язання гравця, які мають бути зазначені в контракті: грати в матчах у міру своїх найкращих здібностей, брати участь у тренуваннях та матчах, та підготовці до матчів відповідно до вказівок свого керівника (наприклад, головного тренера), вести здоровий спосіб життя та підтримувати високий рівень фізичної підготовки, вести здоровий спосіб життя та високий рівень фізичної підготовки, дотримуватися та діяти відповідно до інструкцій офіційних осіб клубу і т.д. [6]. У жодному з відповідних актів українського законодавства, УАФ, УЄФА чи ФІФА, які зобов'язують гравця досягти певного результату. Така умова може бути включено до конкретного контракту, але вона є необов'язковою і в основному передбачає винагороду для гравця за досягнення певного результату (виду та кількості), а не санкції за нездатність його невиконання. Наприклад, грошова винагорода за забиті десять і більше голів протягом сезону.

По-друге, як ми вже говорили вище, контракт гравця закінчується лише тоді, коли настає дата його закінчення, за взаємною згодою або в односторонньому порядку [5]. Він також може бути розірваний відповідно до положень статті 10 Регламенту УАФ зі статусу та трансферу футболістів або положеннями розділу IV Регламенту ФІФА зі статусу та трансферу футболістів[5].

По-третє, гравець має бути офіційно формально включений до структури професійного клубу та підкорятися внутрішнім правилам клубу. Перший факт може бути підтверджений Додатком III (типова форма контракту), який має бути використаний як зразок контракту футболіста відповідно до статті 8(2) вищезгаданого Регламенту УАФ: зокрема, у Додатку зазначено, що певна особа "наймається на посаду професійного футболіста футбольної команди Клубу[3]. Обов'язкове виконання правил працевлаштування закріплено в статті 7(2) Угоди УЄФА про зобов'язання гравця: серед них можна виділити такі, як: "підкорятися правилам клубу (включаючи дисциплінарні правила)", "діяти відповідно до вказівок офіційних осіб клубу", "регулярно проходити медичне обстеження та лікування на вимогу лікаря клубу" і т.д. [6]. Свідчення ясно доводять той факт, що футболіст не є фактично вільним в організації свого трудового процесу і, більше того, він офіційно зарахований до клубної платіжної відомості на відповідну посаду.

Підсумовуючи всю викладену інформацію, можна досить чітко виділити той факт, що контракт футболіста - це особливий вид трудового договору (контракту) зі своїми особливостями, які відрізняються від тих, які ми можемо спостерігати в інших видах спортивних угод. Однак, незважаючи на велику популярність та роль професійного футболу в економіці нашої країни, він недостатньо регулюється законодавством. Але якщо проблема регулювання може бути частково вирішена використовуючи положення офіційних актів та документів відповідних футбольних організацій, таких як УАФ, УЄФА чи ФІФА, всеодно залишається незрозумілими, чому питання,

що стосуються трудових відносин у футболі такі непопулярні серед вчених, науковців та юристів-теоретиків. Практично всі, хто намагається аналізувати це питання схильні узагальнювати специфіку та характер різних спортивних контрактів - і це найбільша помилка, яку можна припустити у подібному дослідженні.

Загалом необхідно продовжувати вивчати питання, що стосуються футбольних контрактів, щоб зробити українське правове поле більш сприятливим для успішного розвитку та подальшого процвітання українського футболу як однієї з найважливіших сфер нашої економіки.

1.2 ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ФУТБОЛІ

Українське спортивне право знаходиться на початковій стадії свого розвитку, і від вирішення тих чи інших концептуальних проблем безпосередньо залежать перспективи його подальшого зростання. Однією з таких проблем є регулювання договорів у спортивному праві.

Про актуальність цієї проблеми свідчить той факт, що сьогодні в Україні зростають інвестиції як у професійний, так і в аматорський спорт.

Це включає спонсорство окремих спортсменів, клубів, гравців, ліг і федерацій і загальне зростання комерціалізації спорту. Мабуть, сьогодні в Україні немає професійного спортивного клубу без хоча б одного іноземного гравця, тренера чи консультанта. У цьому середовищі стабільність контрактів та їх належне виконання стають все більш важливими для всіх залучених сторін: спортсменів, клубів, спонсорів, рекламодавців та інших. У цьому розділі розглядаються деякі види договорів: договір між спортсменом і спортивною організацією (клубом) і так званий трансфертний договір (контракт, що передбачає переведення спортсмена з однієї спортивної організації до іншої).

У чинній редакції Закону України «Про фізичну культуру» і спорт (Закон про спорт) договірним питанням приділяється відносно мало уваги, особливо в порівнянні з попередньою редакцією Закону про спорт [1]. Ми вважаємо, що такий підхід неправильний. Закон про спорт є ключовим джерелом правового регулювання у цій сфері і, по суті, має бути основою правового регулювання у цій сфері. Законом про спорт передбачено, що діяльність спортсменів, тренерів та інших спеціалістів, пов'язана з підготовкою та участю у професійних спортивних змаганнях, яка є їх основним джерелом доходу [1], регулюється кодексом законів про працю України та іншим законодавством, а також статутами та статутами відповідних українських та міжнародних спортивних організацій [2].

Наступну і останню згадку про договірні відносини в Законі про спорт можна знайти в частині 3 статті 38 Закону про спорт, в якій зазначено, що спортсмен набуває статусу професіонала після підписання контракту з суб'єктом, який займається спортом і фізичною культурою. діяльність, що передбачає його або її участь у професійних спортивних змаганнях[1].

Деякі питання залишаються невизначеними і потребують роз'яснення, щоб усунути цю правову невизначеність. По-перше, чи означає наявність у КЗпП певних «контрактів» із суб'єктами діяльності у сфері спорту та фізичної культури про участь у професійних спортивних змаганнях, що відносини між спортсменами та їх клубами є відносинами, що підпадають під дію трудового законодавства? По-друге, що передбачає договір про участь у конкурсах, який його юридичний предмет, хто має бути його стороною, які істотні умови такого договору тощо. Крім того, низку питань викликає необхідність врахувати особливий характер професійного спорту. Наприклад, статус спортсменів, які проходять службу у військах МВС, у війську, спортсменів солоних видів спорту, неповнолітніх тощо. Донедавна українське законодавство було більш конкретним щодо характеру відносин між спортсменом і клубом, у тому числі щодо правової природи договору між клубом і спортсменом. А саме, раніше для класифікації спортивного

договору між професійним спортсменом і спортивною організацією (клубом) є різновидом трудового договору. З практичної точки зору, безсумнівно, що контракт між професійним спортсменом і клубом, за який він виступає, мав бути укладений, розірваний та тлумачений у світлі трудового законодавства. Цей підхід має як позитивні, так і негативні сторони.

Можливо, нещодавні зміни до Закону про спорт мали на меті лібералізацію практики підписання контрактів у професійному спорті, щоб вона більше не підпадала під дію трудового законодавства. Однак сучасна практика регулює контракти у професійному спорті набагато ліберальніше, випереджаючи чинне українське законодавство та дотримуючись досить передової міжнародної практики. Фактично сторони часто укладають договори, які мають дуже складну структуру та поєднують елементи, що регулюються різними галузями права, так звані «змішані» або «міжгалузеві» договори. Хоча згідно чинного законодавства такі договірні структури та їх елементи користуються лише тижневим захистом, ми впевнені, що таке практичне рішення незабаром набуде статусу усталеного прецеденту. Таким чином вони можуть керувати розвитком права.

Трансферний контракт є ще одним важливим видом контракту в професійному спорті. Слід підкреслити, що потреба в трансфертах зумовлена особливостями цієї сфери. Якщо ми спробуємо точно визначити юридичну природу цього договору, то відразу виявимо, що всі спроби ввести цей договір в систему існуючих правових норм неминуче стикаються з труднощами, пов'язаними зі складним характером трансферів спортсменів, у тому числі оренди. Наприклад, існують різні тлумачення щодо правового статусу таких контрактів, їх податкових наслідків та валютних обмежень на переказні платежі. Трансферний контракт – це, по суті, угода між клубами, яка регулює перехід спортсмена з одного клубу в інший в обмін на компенсацію за навчання та підвищення кваліфікації спортсмена, набутого в першому клубі. Перехід передбачає, як правило, зобов'язання одного клубу розірвати трудовий договір зі спортсменом і зобов'язання другого клубу

прийняти та укласти зі спортсменом трудовий договір. Трансферні договори впливають на трудові відносини між спортсменом і відповідними клубами і суттєво обмежують надані їм законом трудові права спортсменів, а також їх свободу укладати трудові договори. Таким чином, навіть самі зобов'язання клубів щодо припинення та найму спортсмена можуть бути недійсними згідно з українським законодавством.

Трансферні відносини відіграють ключову роль у системі професійних відносин, на яких ґрунтується професійний спорт. Зростання комерціалізації професійного спорту робить необхідним покращення законодавства, що регулює ці питання.

У будь-якому випадку українські спортивні клуби стрімко набувають досвіду трансферних контрактів, запозичуючи західний юридичний досвід. Глобалізація та зростаюча інтернаціоналізація спорту мають значний вплив на розвиток договірної практики у професійному спорті. Вони значною мірою визначають існуючі тенденції правового регулювання професійно-спортивних відносин. Ключовим елементом правової структури цих відносин є правовий статус договору у професійному спорті, який у цьому контексті набуває першочергового значення.

Законодавча база у галузі трудового права весь час зазнає змін відповідно до розвитку суспільства та нових стандартів. Проте, як було підсумовано у попередньому розділі, питання правова галузь спорту бажає кращого дослідження та активного розвитку. Тим не менш, є достатня кількість законодавчих джерел, що ними регулюються спортивні відносини. Джерелами правового регулювання трудових відносин зі спортсменами-професіоналами є такі: Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Кодекс законів про працю України, Постанова Кабінету Міністрів України «Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору», Наказ Міністерства праці «Про затвердження типової форми контракту з працівником», Методичні рекомендації про правове забезпечення

контрактної форми трудового договору і сфери його застосування (лист Міністерства юстиції України)[1, 2, 10, 11, 12].

Кожен з цих документів регламентує як організацію спортивних відносин, так і регулює заключення трудових домовленостей між учасниками трудових відносин.

Основний національний законодавчий акт у галузі спорту є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року № 3808-ХІІ (остання редакція від 25 липня 2021 року) стосується лише загальних основ діяльності у сфері фізичної культури та спорту, регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури та спорту, а також не містить навіть прийнятного визначення такого поняття як контракт із професійним спортсменом [1].

Згідно з ч. 2 ст. 38 Закону діяльність у професійному спорті спортсменів, тренерів та інших фахівців, яка полягає в підготовці й участі в спортивних змаганнях серед спортсменів-професіоналів, і є основним джерелом їхніх доходів, провадиться відповідно до цього Закону, Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів, а також статутних і регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури й спорту та міжнародних спортивних організацій [1]. Як бачимо, Закон встановлює загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи у сфері фізичної культури і спорту.

Слід зазначити, що поняття і принципи спортивного контракту завжди були спрямовані на дотримання вимог Кодексу законів про працю України. Відповідно до ч. 3 ст. 21 КЗпП, контракт – це особлива форма трудового договору, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (у тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, у тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін [2].

У Постанові Кабінету Міністрів України № 170 від 19 березня 1994 року «Про впорядкування застосування контрактної форми трудового

договору» [10] розшифровується поняття контракту, різниця між контрактом та трудовим договором, роз'яснюється зміст документа, а також особливості укладання та розірвання контракту. Дана Постанова загалом не несе важливого правового навантаження на регулювання трудових відносин між клубом та спортсменом.

Методичні рекомендації про правове забезпечення контрактної форми трудового договору і сфери його застосування, лист Міністерства юстиції України містять розширені рекомендації по порядку заключення контракту, повний обсяг змісту контракту, а також основні характеристики змісту контракту. Рекомендації – комплекс коротких і чітко сформульованих пропозицій і вказівок з актуальної проблеми на основі прийнятих раніше джерел, вивченого і узагальненого досвіду роботи або спеціально проведеного дослідження, а отже, фактично не є обов'язковими до використання [12].

Щодо регламентних документів футбольної галузі, то вони мають значно більший обсяг зауважень, застережень та положень щодо заключення трудових відносин у спорті.

Регламент зі статусу і трансферу футболістів Української асоціації футболу [3]. Регламент встановлює загальні і обов'язкові для виконання правила стосовно статусу футболістів, їх права брати участь у змаганнях в організованому футболі та переходів між клубами України. Також він визначає статус футболістів, які беруть участь в організованому футболі, згідно з законодавством України, Статутом і регламентними документами ФІФА, впроваджує норми і правила, визначені статутними і регламентними документами УАФ, УЄФА, ФІФА та законодавством України, щодо: розв'язання спорів між клубом і футболістом; системи виплати професіональними клубами компенсації витрат за підготовку й виховання молодих футболістів при внутрішніх переходах; виконання контрактних зобов'язань між професіональним клубом і футболістом; відповідальності сторін за порушення умов контракту; дотримання положень колективних

договорів у футбольних клубах та порядку виклику та відрядження футболіста до збірної команди України [3].

Здається, це найбільш конкретний документ, що містить всі питання виникаючі в футбольному житті. Щодо трудових відносин у Регламенті присвячений цілий розділ у якому зазначається укладання трудового контракту, особливості укладання таких договорів з неповнолітніми, алгоритм розірвання контракту, також договір на спортивну підготовку та положення щодо грошових виплат та прострочення виконання грошових зобов'язань. Вважаю за необхідно зазначити деякі важливі пункти щодо укладання контракту зі спортсменом-футболістом з Регламенту.

Футболісти-професіонали, тренери та інші фахівці, зараховані до штату команди, обов'язково оформлюють свої трудові відносини шляхом укладання контракту в письмовій формі тільки з професіональним клубом відповідно до законодавства України про працю, вимог статутних і регламентних документів ФІФА, УЄФА, УАФ та відповідних асоціацій.

Контракт визначає умови трудових відносин між клубом і футболістом. Контракт обов'язково повинен відповідати «Мінімальним вимогам до стандартного контракту футболіста-професіонала, визначеним угодою між УЄФА, ЄПФЛ, АСК і Європейського дивізіону ФІФПро від 19 квітня 2012 року» (Додаток №3), положенням Типової форми контракту (Додаток №4), положенням Галузевої угоди у сфері професіонального футболу на 2017-2022 роки та чітку фіксовану суму заробітної плати [3, 6].

Кожна сторінка контракту підписується сторонами. Додатки, зміни та доповнення до контракту, які є невід'ємною його частиною, а також записи та виправлення за текстом контракту мають силу та можуть братися до уваги виключно за умови, що вони у кожному випадку датовані, засвідчені підписами сторін і завірені печаткою клубу.

Мінімальний строк дії контракту повинен відповідати строку від дати набуття чинності до закінчення сезону. Максимальний період дії контракту не може перевищувати п'яти років.

Клуб несе відповідальність за правильність оформлення контракту з футболістом, тренером або іншим фахівцем.

Контракт, укладений з футболістом-професіоналом, тренером або іншим фахівцем, зарахованим у штат команди, та будь-які додатки і доповнення до Контракту (в тому числі будь-які угоди, тощо), які є невід'ємною частиною Контракту завіряються печаткою клубу і надається УАФ відповідно до вимог процедури реєстрації протягом 15-ти днів з моменту його укладання: перший примірник контракту повертається клубу; другий примірник контракту клуб зобов'язаний видати футболісту-професіоналу/ тренеру/ іншому фахівцю; третій примірник контракту залишається у відповідній асоціації 25 для обліку; футболіст, контракт якого не відповідає законодавству України і «Мінімальним вимогам до стандартного контракту футболіста-професіонала, визначеним угодою між УЄФА, ЄПФЛ, АСК і Європейського дивізіону ФІФПро від 19 квітня 2012 року» (Додаток № 3), і не містить положення типової форми контракту (Додаток № 4), не може бути зареєстрований УАФ та заявлений відповідною асоціацією/лігою [6].

Клуб надає відповідній Лізі та УАФ інформацію щодо змін умов контракту протягом 15-ти днів з моменту їх впровадження.

До клубу, який не надав відповідній Лізі та УАФ інформацію щодо укладення контракту та/або інформацію щодо змін умов контракту протягом 15-ти днів з моменту їх впровадження, застосовуються санкції.

До клубу, який не видав футболістові/тренерові/ іншому фахівцеві, зарахованому в штат команди, примірник контракту (з його додатками), застосовуються санкції відповідно до Дисциплінарних правил УАФ [13].

В основу Регламенту покладено принципи та положення «Регламенту ФІФА зі статусу і трансферу гравців», а також вимоги законодавства України щодо: необхідності дотримання сторонами умов контракту; можливості розірвання контракту будь-якою стороною без наслідків у разі поважної причини; можливості розірвання контракту футболістом з поважної

спортивної причини; неможливості розірвання контракту протягом сезону; виплати компенсації у разі розірвання контракту без поважної причини і можливості обумовити таку компенсацію в контракті; відповідальності сторін за порушення умов контракту [3, 5].

Підсумовуючи, варто зазначити, що Регламент зі статусу і трансферу футболістів Української асоціації футболу є одним із основних регламентних документів, що регулює трудові відносини з футболістом [3].

Отже, вважаємо, що Закон України «Про фізичну культуру і спорт» необхідно доповнити новими нормами, у яких: а) передбачити трудові договори (контракти) зі спортсменами-професіоналами, у яких відобразити особливості застосування норм, що регулюють робочий час, оплату праці та інші; б) сформулювати додаткові підстави та наслідки розірвання трудового договору зі спортсменом та тренером у разі порушень дисципліни, які на сьогодні передбачені міжнародними організаціями, федераціями з різних видів спорту; в) розробити систему додаткових гарантій та компенсацій спортсменам та тренерам; г) вирішити питання тривалості «шкідливого стажу» і перегляду строку виходу на пенсію чоловіків і жінок, що займаються професійним спортом. Таким чином, основною метою нових положень закону повинна стати чітка регламентація діяльності суб'єктів професійного спорту в Україні, визначення їх ролі та місця в системі трудових відносин, а також встановлення взаємних прав і обов'язків держави і учасників професійного спорту [1]. Вказаними положеннями будуть охоплені усі аспекти трудових відносин, що виникають між роботодавцем (фізкультурно-спортивною організацією) і працівником (професійним спортсменом) – від укладення трудового договору (контракту) до його розірвання. Думається, що доповнення Закону «Про фізичну культуру і спорт» новими правовими нормами, у яких будуть досягненні вищезазначені цілі, може стати початком нового етапу регулювання трудових відносин у сфері професійного спорту в Україні [1]. У свою чергу, регламентні документи хоч і мають повний обсяг положень, що регулюють

трудові відносини, проте не мають такої юридичної сили як законодавчі акти державного рівня. Тому, це вкотре підкреслює важливість звернути увагу нормотворця на важливі проблеми рушійної сили, що створює імідж країни – спорту.

1.3 ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАЦІ НА РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЗІ СОРТСМЕНАМИ-ПРОФЕСІОНАЛАМИ В УКРАЇНІ

Розглянемо інший досить важливий юридичний документ для всього футбольного світу - Мінімальні вимоги до стандартного контракту футболіста-професіонала, визначені угодою між УЄФА, ЄПФЛ, АСК і Європейського дивізіону ФІФПРО [6].

Ця угода була укладена FIFPro (всесвітній представник усіх професійних футболістів); EPFL (Європейські професійні футбольні ліги), ECA (Європейська клубна асоціація) – та УЄФА, керівний орган європейського футболу. Угода супроводжується спільним листом, в якому всі організації зобов'язуються виконувати угоду.

Угода є значним досягненням для соціального діалогу ЄС у сфері професійного футболу. Це перший крок у пропонуванні мінімальних соціальних стандартів щодо форми контрактів гравців і було запроваджено в ЄС, а також за межами ЄС у всіх 53 країнах УЄФА.

Щоб гарантувати, що контракти гравців по всій Європі відповідають певним мінімальним стандартам, контракти мають бути у письмовій формі, вони повинні визначати права та обов'язки клубу та гравця, а також стосуватися таких питань, як зарплата, медичне страхування, соціальне забезпечення чи оплачувана відпустка. Контракти також повинні містити обов'язок гравців брати участь у тренуваннях, підтримувати здоровий спосіб життя та дотримуватися дисциплінарних процедур. Стандартні контракти також містять положення про вирішення спорів і застосовне законодавство.

Угоду підписали Мішель Платіні (Президент УЄФА), Фредерік Тірієз (EPFL, президент), Карл-Хайнц Румменігге (ЕСА, президент) і Філіп Піат (FIFPro Division Europe, президент) та їх відповідні генеральні секретарі в присутності Ласло. Андор, комісар з питань зайнятості, соціальних питань та інклюзії, відповідальний за соціальний діалог на рівні ЄС, і комісар Андрулла Василіу, відповідальний за спорт.

Філіп Піа, президент FIFPro Division Europe: «Це зайняло більше часу, ніж ми могли собі уявити. Але головне, що ми це зробили. Це добре для гри, для клубів і, звичайно, для гравців. Ця угода забезпечить кращий захист їхніх прав».

Додатково слід роз'яснити деякі моменти з метою уточнення умов та порядку укладання контракту футболістами відповідно до мінімальних вимог до стандартного контракту футболіста-професіонала.

Футболісту слід мати свій екземпляр контракту та додатків до нього – «на руках», який Клуб зобов'язаний видати футболістові. Контракт повинен мати печатку ліги (у правому верхньому кутку на першій сторінці контракту), що підтверджуватиме його реєстрацію у відповідній лізі. Рекомендовано підписувати контракт та додатки на кожній сторінці, щоб уникнути подальшого заміни аркушів контракту (додатку). Усі формулювання контракту мають бути Футболістові зрозумілі та однозначні. Інакше рекомендується просити клуб змінити пункт таким чином, щоб він став зрозумілим та однозначним для Футболіста.

Усі домовленості Футболіста з Клубом (у тому числі фінансові - зарплата, оренда житла, штрафи (фінансові санкції)) мають бути відображені письмово у контракті (додатку) та підписані як футболістом, так і клубом. Необхідно, щоб у контракті було чітко прописано суму, яку футболіст щомісяця отримуватиме за виконання умов контракту, включаючи преміальні виплати.

Контракт має бути підписаний уповноваженою особою клубу, підпис повинен бути скріплений печаткою клубу. Рекомендується не поспішати при

підписанні контракту, а ретельно та уважно прочитати всі його сторінки контракту та кожний рядок, щоб уникнути небажаних для Вас «сюрпризів», про які не було попередньої домовленості з клубом. Під час ознайомлення з текстом контракту рекомендується звернути особливу увагу на права та обов'язки як клубу, так і футболіста, оскільки це пункти, які протягом терміну дії контракту визначатимуть свободу або обмеження дій та вчинків як футболіста, так і клубу.

Якщо контракт має посилання на інші документи (наприклад, Правила внутрішнього трудового розпорядку клубу або Положення про преміювання та депремування тощо) футболістові слід вимагати ознайомлення з ними, оскільки ці документи також визначатимуть права та обов'язки футболіста, якщо він підпише контракт із посиланням у ньому інші документи.

Непоодинокі випадки, коли футболісти не звертають уваги на термін дії контракту, хоча цей пункт контракту дуже важливий і на нього обов'язково слід звертати увагу. Відповідно до цього пункту футболіст буде пов'язаний із клубом взаємними зобов'язаннями. Також, поряд із терміном дії контракту, важливими є чіткість та ясність для футболіста пунктів контракту, в яких зазначені підстави для дострокового розірвання контракту клубом та футболістом.

Слід з'ясувати та письмово закріпити умови страхування футболіста на випадок травми або іншої тимчасової непрацездатності (хвороби), отриманої під час дії контракту, щоб розуміти, наскільки футболіст може покрити витрати на лікування у разі травми, і чи є у контракті обов'язок клубу сплатити лікування та якій сумі та чи обмежене місце лікування (в Україні чи за кордоном). При цьому слід вимагати від клубу отримання на руки копії договору страхування, щоб клуб не страхував футболіста на випадок звичайного захворювання або нещасного випадку, а страхував на випадок отримання травми та на відшкодування витрат на лікування спортивної травми.

Додатково слід пояснити моменти, які були відображені у Типовому контракті, але які мають досить велике значення.

Юридична сила Типового контракту відповідно до мінімальних вимог.

«Є недійсними умови Контракту, які погіршують стан Футболіста-професіонала порівняно з умовами Типової форми контракту між Професіональним футбольним клубом та Футболістом-професіоналом (згідно з Мінімальними вимогами до Стандартного Контракту Футболіста-професіонала), а в силу мають відповідні умови Типового контракту.»

Аргументом є те, що це виключає можливість нівелювати положення Типового договору будь-якими іншими пунктами індивідуального договору.

Оренда та підпис Футболіста під трансфер.

Пропонується прописати у контракті пункт у наступній редакції:

«Перехід Футболіста-професіонала до іншого Клубу на умовах оренди має здійснюватися за обов'язкової письмової згоди Футболіста-професіонала, про що має свідчити його підпис під контрактом між Клубами про оренду послуг Футболіста, як Футболіста-професіонала Футболіста клубом-орендарем.»

Проте, у регламенті щодо статусу, на жаль, не передбачено такого права. Відповідно до ч.1 ст.32, ч.5 ст.25 КЗпП України – будь-який переклад здійснюється виключно за згодою працівника. Футболіст – не товар, і перехід має здійснюватися за його згодою та з його відома (письмово), щоб виключити ситуацію, що футболісту сказали, що ми домовилися – сьогодні розриваєш у нас контракт, а завтра підпишеш у такому клубі, з яким, нібито домовилися, а клуб-орендар - візьме і не підпише контракт, і виявиться, що ніякого трансферу на умовах оренди і немає, і що йому вимагати, якщо він погодився розірвати контракт зі старим клубом, а в новий його вже не приймають? Якщо ж футболіст поставить підпис і всі 3 сторони погодять, хто платитиме футболісту зарплату (орендодавець чи орендар) і скільки футболіст отримуватиме в новому клубі, і отримає примірник трансферного контракту, - він зможе вимагати від нового клубу укладання контракту на умовах, заздалегідь обумовлених, а клуб не зможе йому відмовити.

Страхування.

«Футболіст-професіонал має право: на страхування згідно з договором добровільного медичного страхування та договором добровільного страхування життя та здоров'я від нещасних випадків під час професійної діяльності, який має відповідати наступним мінімальним вимогам:

- вигодонабувачем за договором страхування є футболіст;
- страхова сума за кожним договором страхування має бути не менше ніж 50 000,00 грн. (З практики середньої вартості лікування (операції));
- компенсація втрат футболіста у заробітній платі (у т.ч.згідно з додатком до контракту) на годину непрацездатності – до повного одужання або встановлення групи інвалідності;
- покриття професійних страхових ризиків за договором добровільного медичного страхування та за договором добровільного страхування життя та здоров'я від нещасних випадків.» Тим часом, Футболіст згідно з регламентом за статусом та трансферами має право на страхування, але це страхування зводиться до «0», оскільки клуби страхують або на професійний травматизм, або на мізерні суми, що не покривають витрати на лікування - тобто все зводиться до формальності, і така страховка не працює – клуби залишають гравців перед вибором – якщо ми лікуємо, футболіст має йти на якісь умови клубу, а не мати гарантованого захисту на випадок травми.

Також, необхідно відобразити, що Клуб зобов'язаний вручити (надати) футболісту копію договору страхування, щоб він був обізнаний про умови його страхування. Не обмежувати оплату лікування за кордоном письмовою згодою клубу, оскільки є ситуації, що лікувати потрібно і можуть ту чи іншу травму лише за кордоном, а за відсутності згоди клубу футболіст може або закінчити з футболом, або особисто нести всі витрати на лікування.

Оплата праці.

Пропонується вказувати в контрактах, що розмір зарплати визначається без урахування як податків, так і зборів та інших обов'язкових платежів. Тобто таким чином буде вказано «чисту» зарплатню; спрощується розуміння

суми, яка зазначена для виплати футболісту та не потребує додаткових розрахунків.

Також пропонується прописати у контракті пункт у наступній редакції:
«У період непрацездатності оплата праці футболістові здійснюється у розмірі його середньої заробітної плати (основна і додаткова) протягом строку дії його контракту (до моменту травми) та оплачуються витрати на лікування (у тому числі реабілітація) та оперативне втручання, незалежно від місця отримання відповідних медичних послуг (в Україні чи за кордоном). Вказані витрати можуть бути передбачені відповідним договором страхування. У разі непокриття зазначених витрат страховою компанією, - різницю відшкодовує клуб.»

Аргументом послужить виключення питання щодо того, який саме розмір зарплати має Клуб виплачувати футболісту в період лікування. Прописати збереження зарплати на період лікування, щоб футболіст не був двічі покараний: як травмою (у разі відсутності належної та повної страховки), так і відсутністю зарплати, як було вже неодноразово з професійними футболістами.

Підстави для розірвання договору.

Варто прописати у контракті пункт у наступній редакції:

«Контракт може бути достроково розірваний за ініціативою Футболіста-професіонала згідно зі ст.39 КЗпП тільки з поважної причини, а саме:

інвалідності Футболіста-професіонала, що перешкоджає виконанню ним професійних обов'язків за цим Контрактом. Грубі порушення Клубом своїх обов'язків за цим Контрактом, у т.ч.:

- наявність заборгованості по заробітній платі та (або) інших виплатах, належних футболісту-професіоналу, за період більше 3 (трьох) місяців з моменту, коли відповідна виплата повинна бути проведена;
- невключення футболіста-професіонала, який досяг віку 18 (вісімнадцяти) років, до заявки мінімум однієї з команд Клубу на поточний сезон, яке не пов'язане з тимчасовою непрацездатністю Футболіста, викликаній

спортивною травмою або загальним захворюванням, а також не пов'язане з спортивною дискваліфікацією, заборонаю на здійснення будь-якої пов'язаної з футболом діяльності або переходом до іншого клубу на умовах «оренди»;

- порушення прав футболіста-професіонала (дискримінація у порівнянні з футболістами відповідного клубу) при підготовці до змагань у вигляді необґрунтованих (зокрема, не пов'язаних з медичними показаннями) тривалих тренувальних заходів «без м'яча» або поза командами клубу, а також у вигляді необґрунтованої тривалої відсутності тренувальних заходів;

- невиконання в установлені терміни рішень Палати з вирішення спорів ФФУ в частині заборгованості із заробітної плати та (або) інших виплат, належних футболісту-професіоналу.

- інше істотне порушення (сукупність порушень, визнаних у цілому істотним), допущене професійним футбольним клубом, що встановлено та визнано таким Палатою з вирішення спорів ФФУ.»

Прикладом є європейська практика. Потрібен мінімальний перелік явних порушень, щоб не було можливості Клубу або інших суб'єктів футболу суб'єктивно трактувати перелічені факти, як наявність або відсутність підстав для розірвання контракту в тому чи іншому випадку. Запропонована вище редакція грубих порушень не є вичерпною, оскільки у Типовому контракті є пункт:

- інше істотне порушення (сукупність порушень, визнаних у цілому істотним), допущене професійним футбольним клубом, що встановлено та визнано таким Палатою з вирішення спорів ФФУ.

Таким чином, цей пункт, звичайно ж, не містить вичерпного переліку підстав для розірвання контракту, та й застосовуватиметься цей пункт (- інше істотне) буде у разі відсутності обов'язкових підстав для розірвання контракту, перерахованих та запропонованих вище.

Допінг та відповідальність.

Наполегливо рекомендую прописати у контракті пункт у наступній редакції: «Якщо Футболіст-професіонал буде викритий у рамках допінгового

контролю (внаслідок вживання допінгу з власної волі футболіста, незалежно від антидопінгової роботи лікарів Клубу), Клуб має право розірвати цей Контракт з Футболістом-професіоналом негайно, з пред'явленням відповідної причини розірвання Контракту, та вимагати з вказаної причини від футболіста відшкодування збитків. У разі викриття Футболіста в рамках антидопінгового контролю внаслідок неналежної антидопінгової роботи лікарів Клубу, Клуб не може розірвати контракт із Футболістом-професіоналом та вимагати відшкодування збитків.» Така редакція надасть футболістові можливість оскаржити розірвання контракту у випадку, якщо з вини докторів Клубу допінг опинився в організмі футболіста, що, в свою чергу, стало підставою для розірвання контракту з ініціативи Клубу.

Також варто зазначити пункти про додаткові умови.

«Про застосування до футболіста санкцій фінансового та/або спортивного характеру, а також про видання наказів (розпоряджень і т.д.) щодо трудових відносин між футболістом та клубом, - клуб зобов'язаний у той же день сповістити Всеукраїнську соціацію футболістів-професіоналів. В іншому випадку відповідні санкції та/або накази (розпорядження і т.д.) клубу не мають юридичної сили (є недійсні).» Таке положення дозволить виключити маніпуляції Клубів із застосуванням санкцій та звільнень «заднім числом» та появу інших документів, які часто з'являються без відома футболістів, але які складно іноді спростувати через відсутність можливості встановити точну дату їх складання [3,5,6,13].

Підсумовуючи всю викладену інформацію, можна досить чітко виділити той факт, що контракт футболіста - це особливий вид трудового договору (контракту) зі своїми особливостями, які відрізняються від тих, які ми можемо спостерігати в інших видах спортивних угод. Однак, незважаючи на велику популярність та роль професійного футболу в економіці нашої країни, він недостатньо регулюється законодавством. Але якщо проблема регулювання може бути частково вирішена використовуючи положення офіційних актів та документів відповідних футбольних організацій, таких як

УАФ, УЄФА чи ФІФА, всеодно залишається незрозумілими, чому питання, що стосуються трудових відносин у футболі такі непопулярні серед вчених, науковців та юристів-теоретиків. Практично всі, хто намагається аналізувати це питання схильні узагальнювати специфіку та характер різних спортивних контрактів - і це найбільша помилка, яку можна припустити у подібному дослідженні.

Загалом необхідно продовжувати вивчати питання, що стосуються футбольних контрактів, щоб зробити українське правове поле більш сприятливим для успішного розвитку та подальшого процвітання українського футболу як однієї з найважливіших сфер нашої економіки.

РОЗДІЛ 2.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ ФУТБОЛІ

Футбол – це вид спорту з високим рівнем контакту, який вимагає належного страхування та захисту від травм як на полі, так і за його межами. Він є одним з найпопулярніших видів спорту в усьому світі і має значний ризик травмування у спорті. Аналіз епідеміологічних травм у футболі загалом добре представлений у науковій літературі. Потенційні ризики травм і частота травм нижніх кінцівок задокументовані. У футболі травми голови трапляються рідше, ніж травми нижніх кінцівок. Однак потенційні довгострокові наслідки травм голови, такі як нервово-психічні розлади або нейродегенеративні патології, можуть бути навіть більш серйозними, ніж травми нижніх кінцівок. Повідомлення про неврологічний та нейропсихологічний вплив травм голови у футболі є рідкісними, а вплив таких травм на практичну рутину неясний. Тому постає важливим питання дослідити особливості, види та процедурні питання страхування футболістів-професіоналів.

Трудове законодавство розглядає спортсменів як повноправних суб'єктів трудових правовідносин. Оскільки спортсмени вступають у трудові правовідносини як працівники, на них поширюються відповідні положення законодавства про соціальне страхування. Законодавче визнання спортсменів представниками конкретної професії означає включення їх до програми обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків та професійних травм. Водночас система соціального страхування спортсменів від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань має свої особливості. Загальновідомо, що трудова діяльність спортсменів характеризується високим ступенем ризику заподіяння шкоди здоров'ю. Тобто, травмонебезпечність спортивної діяльності обумовлена як високими фізичними навантаженнями на організм спортсмена, так і контактністю більшості видів спорту. Саме тому питання страхування мають велике значення для спортсменів. У зв'язку з цим набувають особливої актуальності питання страхування спортсменів від нещасних випадків під час трудової діяльності та професійних захворювань.

2.1 ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНОГО СТРАХУВАННЯ ФУТБОЛІСТІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ В УКРАЇНІ

Футбол є одним із найпоширеніших у світі видів спорту. У нього грають професіонали та любителі, в юному та старшому віці. Більшість гравців змагання пов'язані з ризиком отримання травми. Нестандартні ситуації, що виникають під час матчів, або серйозні фізичні навантаження, можуть завдати футболістові серйозної шкоди. Це досить часто явище, оскільки контактні ігри передбачають зіткнення. Кожен із них може закінчитися для спортсмена досить сумно. За статистикою ФІФА, 40% пошкоджень футболісти отримують саме через зіткнення. Безперечно лідерство у цій категорії належить воротарям через специфіку їхніх функцій на полі. За статистичними даними найменш травматичним видом спорту є

настільний теніс з коефіцієнтом ушкоджень лише 0,4 %. Для футболу ця цифра значно більша – 4,2%. Це один із найвищих показників. Подібний результат пояснюється не лише жорсткими протиборствами під час матчів. Незадовільний стан газону або штучного покриття часто стають причиною отримання травми. Додатково слід враховувати, що під час матчів гравці перебувають у стані стресу: підвищена м'язова напруга, знижена пластичність суглобів та гнучкість сухожил. З підвищенням фізичної втоми знижується ігрова концентрація і гравець втрачає самоконтроль. Все це стає передумовами для травмування. Дослідження підтвердили, що найвищий ризик отримання каліцтв на початку та наприкінці сезону. У першому випадку спортсмени не встигають увійти до стану ігрового тону, а в другому – накопичується психологічна та фізична втома. Вони можуть спричинити абсолютно нелогічні травми.

Своєчасно оформлена страховка футболіста дозволяє не лише покрити витрати на лікування, а й отримати можливість розпочати життя поза футболом. Для вивчення питання в Англії було проведено дослідження страхових відшкодувань і рівня травматизму. З'ясувалося, що через пошкодження спортсмени пропускають до 45% тренувань та близько 30% матчів. Витрати на лікування гравців сягають 30 млн фунтів, а загальна тривалість відновлення становить 5 років. Вражаючі цифри, які однозначно вказують на важливість страхування в соціальному захисті футболістів. В Україні ситуація дещо інша. Спортсмени захищені досить слабо. При цьому ушкодження різного ступеня тяжкості отримує кожен другий. Простіший і зручний вихід – обов'язкова страховка футболістів. Це дозволяє не лише виключити можливість втрати заробітної плати на час лікування, а й отримувати виплати у разі серйозної травми чи неможливості продовжити кар'єру. Слід враховувати, що травматизм молодіє. Критичні збитки для здоров'я все частіше отримують спортсмени віком 18-23 років.

Розглянемо питання страхування щодо олімпійців та спорту вищих досягнень. Першим регулятивним документом по відношенню до згаданої

касти спортсменів є Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» [15]. У Законі трактується, що держава забезпечує соціальний захист членів збірних команд України з олімпійських, паралімпійських видів спорту шляхом фінансування витрат на обов'язкове державне та медичне страхування спортсменів вищих категорій. Стаття 36 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» тлумачить, що спорт вищих досягнень – це спорт, який забезпечує підготовку та участь у змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівня [1]. У цю ж групу входять і спортивні клуби. Пункт 1 постанови Кабінету Міністрів України від 31.05.1995 р. № 378 «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» [16]. Тобто, обов'язковому державному страхуванню підлягають спортсмени збірних команд України.

Зазначу, що в Україні відсутня система страхування спортсменів з урахуванням специфіки спорту, саме як галузі. Хоча, професія спортсмена-професіонала (зокрема футболіста) віднесена до професій з великою інтенсивністю та об'ємами фізичних навантажень, з високим професійним ризиком для здоров'я і навіть життя спортсмена. Відсутній Закон чи нормативно-правовий документ, який би передбачав обов'язкове медичне страхування спортсменів. Тобто, надання першої медичної допомоги, медичне обстеження, медичні послуги, операції та лікування. Діюча Постанова КМУ поширюється лише на спортсменів збірних команд, олімпійців та параолімпійців. Передбачає лише компенсацію уже після отримання травми спортсменом. Виникає питання – чому не прописаний, перш за все, механізм захисту, а не постфактум фінансова оплата отриманої травми? Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» не має згадки про не менш важливі категорії спортсменів, які також представляють державу на всеукраїнських та міжнародних змаганнях, а саме: спортсмени юніорських та юнацьких збірних, спортсмени-професіонали, які перебувають у трудових

відносин з Клубами [16]. Національна федерація може застосовувати Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» та Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» тільки якщо вона має контракт зі спортсменом [15,16]. Проте, не кожна Національна федерація укладає контракт зі спортсменами збірних команд і не може забезпечити його страхування через відсутність трудових відносин. Адже федерації є громадськими спілками (неприбутковими організаціями) і згідно чинного законодавства можуть нести витрати виключно на своїх працівників.

Згідно вимог регламентних документів ФІФА, УЄФА та УАФ спортсменів національних збірних забезпечують страхування під час тренувань та участі міжнародних змаганнях, турнірах, товариських матчах УЄФА та ФІФА. У разі отримання травми футболістом під час матчу під егідою міжнародних футбольних організацій, клуб у якого з футболістом контракт, має право на відповідне відшкодування у разі травмування під час виклику у національну збірну. Як уже було згадано, за Постановою КМУ не підлягають обов'язковому державному страхуванню спортсмени-чоловіки: юніорських команд (U-14, U-15), та юнацьких команд (U-16, U-17, U-18, U-19, U-20), молодіжної збірної (U-21); спортсмени-жінки юнацьких команд (WU-15, WU-17), молодіжної збірної (WU-19). У разі отримання травми футболістом під час матчу під егідою УАФ, клуб у якого контракт з футболістом, що викликається у юніорську/юнацьку/молодіжну збірну, не має права вимагати будь-яких фінансових витрат за регламентом УАФ.

Таким чином, законодавчі акти, що стосуються спорту лише обтяжують та ускладнюють відносини, що виникають у спортсменам з клубом, федерацією чи іншою спортивною установою. Спортсмен майже ніяк не захищений державою, хоча представляє її на міжнародній арені, а спортивна установа наражає себе на порушення статутних норм, державних законів, а в підсумку і штрафу за відхилення від установлених норм.

З іншого боку, інститут обов'язкового страхування в області спорту давно відомий зарубіжним країнам і дуже успішно застосовується там захист інтересів як фізичних, і юридичних осіб. Наведемо, як перший приклад Францію - країну, чия правова система відноситься до романо-німецької правової сім'ї та багато в чому подібна до української. У Спортивному кодексі Франції, крім значної кількості окремих правових розпоряджень, присутня ціла глава, присвячена питанням обов'язкового страхування та цивільної відповідальності у сфері спорту. Слід зазначити, що Спортивний кодекс Франції має комплексний характер та є дуже об'ємним (включає загалом 1 774 статті) [17].

Спортивний кодекс Франції дуже докладно регулює питання: правового статусу, діяльності та взаємодію суб'єктів спортивних відносин: суб'єктів громадського права (держави, національні публічні установи, адміністративно-територіальні освіти, громадські організації); спортивних асоціацій та спортивних товариств; спортивних федерацій та професійних спортивних ліг; представницьких (Французький національний олімпійський та спортивний комітет та ін.) та посередницьких органів, спортсменів, спортивних тренерів, спортивних суддів та арбітрів, спортивних агентів, інших учасників спортивних правовідносин; спільної організації фізкультурної та спортивної діяльності та особливостей такої діяльності у конкретних сегментах галузі спорту; спортивної підготовки та освіти у галузі фізичної культури та спорту; вимог та обмежень у цій галузі; нагляду та контролю за освітньою діяльністю у галузі спорту; захисту здоров'я спортсменів, медичного контролю спортсменів; боротьби з вживанням допінгу, контролю та профілактики у цій сфері; спільної організації занять спортом; вимог до спортивних споруд та інших спортивних об'єктів; обов'язків, пов'язаних зі спортивною діяльністю; порядку організації та проведення спортивних заходів та висвітлення у засобах масової інформації; фінансування та державну підтримки спорту (у особливості – масового спорту та спорту вищих досягнень); адміністративних правопорушень та

кримінальних злочинів у галузі спорту та відповідальності за їх вчинення; особливостей застосування французького законодавства про спорт у заморських департаментах та територіях.

При цьому обов'язок зі страхування віднесений Кодексом до обов'язків, пов'язаних із спортивною діяльністю. Спортивні асоціації, товариства та федерації для здійснення своєї діяльності на території Франції укладають договори обов'язкового страхування їхньої цивільної відповідальності, відповідальності їх найманих чи добровільних службовців та відповідальності спортсменів. Аналогічні гарантії стосуються також діяльності спортивних арбітрів та суддів. Крім того, обов'язковий висновок договору страхування передбачено для заняття окремими, в першу чергу екстремальними, видами спортивною діяльності (наприклад, непрофесійною підводною рибалкою, рафтингом, каньйонінгом, парашутним спортом, спелеологією, морським серфінгом). Для осіб, які експлуатують (використовують) спортивні об'єкти, встановлено обов'язок щодо укладання договорів страхування цивільної відповідальності спортивних керівників, викладачів, тренерів, усіх працівників, які мають постійний або тимчасовий допуск на спортивний об'єкт для заняття з певного виду спорту [17].

Компетентні органи влади можуть заборонити відкриття чи винести постанову про тимчасове або остаточне закриття спортивного об'єкта у разі невиконання зобов'язань із страхування. Передбачено також обов'язок організаторів спортивних заходів (за винятком держави та організацій, що підлягають обов'язковому страхуванню з інших підстав) зі страхування, як власної громадянської відповідальності, і відповідальності осіб, що надають сприяння у проведенні цього спортивного заходу, а також учасників цього заходу.

Кодексом встановлено відповідальність за правопорушення в області обов'язкового страхування у сфері. Для зручності страхувальників, Кодексом встановлено, що визнані спортивні федерації можуть укласти колективні договори страхування, які також включають страхування тих осіб, що

входять до їх складу членів. Ці договори повинні укладатися з дотриманням норм законодавства про конкуренцію.

Крім обов'язкового страхування, Кодексом визначено заходи, спрямовані на розвиток добровільного страхування учасників спортивних правовідносин. Так, спортивні асоціації та федерації зобов'язані доводити до відомості своїх членів про користь укладення договору особистого страхування, що покриває фізичну шкоду, яку можуть завдати заняття спортом [17].

Як віддалений приклад, вважаю необхідним навести модель обов'язкового страхування у сфері спорту, реалізовану в США, через тлумачення розділу 5 «Розваги та спорт» оновленого зводу законів штату Арізона [18].

Американський страховий бізнес відрізняється величезним розмахом і впевнено лідирує на світовому ринку страхування за всіма можливими показниками. У США працює близько 9 тис. майнових компаній страхування та близько 2 тис. компаній, що займаються страхуванням життя та здоров'я. Активи всіх страхових компаній становлять близько 2,5 трлн. дол.

Система правового регулювання різних аспектів спортивної діяльності в штаті Арізона викликає інтерес з таких причин: Арізона – це один із тих штатів, де сукупний обсяг нормативно-правового матеріалу, що регулює відносини у сфері спорту, дуже великий; наявність у штаті Арізона багатoelementного законодавства у сфері спортивних відносин. Так, стосовно питань страхування, розділ 5 «Розваги та спорт» оновленого зводу законів штату Арізона (умовно названий «Спортивним кодексом» Арізони) доповнює Секція 20-252 «Визначення поняття «страхування від нещасних випадків»» розділу 20 «Страхування» оновленого зводу законів штату Арізона, який також стосується питань страхування при організації спортивних заходів; високий рівень розвитку спорту в штаті Арізона. Завдяки спортивної діяльності у трьох публічних університетах штату (Арізонський університет, Університет штату Арізона (Університет Фенікса)

та Університет Північної Арізони) та кількох коледжах, спортивні змагання та спортивна діяльність дуже поширені та розвинені у цьому штаті; специфічні географічні та адміністративно-територіальні особливості штату Арізона. Значна частина території штату припадає на гори, плато і пустелі, тобто не можна сказати про занадто вже сприятливі умови для масового заняття спортом. При цьому через великої площі Арізони та різного рівня пагорбів; штат має велику різноманітність кліматичних умов, що знову ж таки робить досвід цього штату цікавим для українського дослідника.

Крім того, Спортивний кодекс Арізони: – це комплексний міжгалузевий нормативний правовий акт, що включає як норми матеріального, і процесуального права з різних галузей – цивільного, адміністративного та адміністративно-процесуального, кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого права. Власне вузькоспеціальні норми, що регламентують суспільні відносини в галузі спорту, норми екологічного права, комерційного, страхового, інформаційного права, правового регулювання спортивного мовлення та маркетингу. Парадоксально, але, у строгому значенні слова, «Спортивний кодекс» Арізони – не зовсім спортивний, оскільки він не зовсім відноситься до спорту в усталеному в Україні та інших європейських країнах розумінні терміну "спорт". Акцент у «Спортивному кодексі» Арізони зроблено саме на масовий аматорський спорт, масове спортивне і пов'язане зі спортом дозвілля або ж на орієнтований на масову аудиторію розважальний професійний спорт – спортивний інтертеймент, пов'язаний з шоу-бізнесом, з дозвільною індустрією [18].

Питання обов'язкового страхування в галузі спорту знайшли відображення у «Спортивному кодексі» Арізони. Зокрема, передбачено обов'язкове страхування життя та здоров'я учасників змагань з боксу, боям без правил, рукопашному бою та іншим бойовим мистецтвам. Обов'язковою умовою для отримання ліцензії промоутером або організатором матчу з

зазначених вище дисциплін є подання до Комісії з боксу штату Арізона копії відповідного договору страхування.

При цьому страхування здоров'я спортсмена з медичного, хірургічного та лікарняного догляду у разі отримання на змаганнях травм, що має здійснюватися на суму не менше двадцяти тисяч доларів при відрахуванні та виплаті самим спортсменом страховику, як страхову премію лише 25 доларів.

Страхування життя спортсмена здійснюється на суму не менше ніж п'ятдесят тисяч доларів, виплачуваних у разі його загибелі від травм, отриманих під час змагань. При цьому обов'язок щодо укладання договорів страхування та виплати основної частини страхової премії покладається на промоутерів.

«Спортивним кодексом» Арізони також передбачено обов'язкове страхування відповідальності власників земельних ділянок на яких зводяться спортивні споруди, а також осіб, здійснюють будівництво [18].

Оскільки в Україні ще не реалізовано всі позитивні якості системи обов'язкового страхування, вважаю, що вивчення зарубіжного досвіду в даній сфері буде не тільки сприяти на загальне розширення кругозору та досвіду, а головним чином вплине на активну діяльність у галузі страхування державних законодавчих актів.

2.2 ВИДИ СТРАХУВАННЯ ФУТБОЛІСТІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ В УКРАЇНІ

Професійний футбол – галузь комерційної діяльності широкого профілю. При цьому фірми несуть деякі витрати виробництва (заробітні плати персоналу, тренерам, гравцям), а також мають капітал (стадіони, тренувальні бази). Варто зауважити, що витрати як футбольних клубів, так і футболістів, тренерів та інших суб'єктів цієї галузі також пов'язані з різними типами ризиків, які можуть бути застраховані цими суб'єктами.

В офіційних документах Міжнародної та Європейської Федерацій Футболу, ФІФА та УЄФА (наприклад, Меморандум про взаєморозуміння між Асоціацією європейських клубів (АЕК) та УЄФА), затверджено, що професійні футбольні клуби зобов'язані включати до фінансових зобов'язань окремі статті:

- страхування життя та здоров'я футболістів
- страхування футболістів від нещасних випадків та хвороб
- страхування від втрати професійної працездатності

Страхування життя та здоров'я футболістів, а також страхування футболістів від нещасних випадків та хвороб як обов'язки футбольного клубу описуються у контракті, який укладається з футболістом, і поширюється лише на період дії контракту. При цьому футболіст, у свою чергу, зобов'язаний утримуватися від участі в інших футбольних змаганнях, іншої діяльності або потенційно небезпечних видів діяльності, які не схвалені цим футбольним клубом і на які не поширюється дія страхування.

Страхування від втрати професійної працездатності, своєю чергою, поділяється на два типи. По-перше, страхування від тимчасової втрати професійної працездатності, що покриває ризик неможливості виконання футболістом своїх професійних обов'язків (внаслідок травми, хвороби та ін.) протягом певного терміну. Основна ідея цього виду страхування – спортсмен має отримувати страхову виплату за кожен день тимчасової непрацездатності. Це допоможе йому не змінювати звичний спосіб життя, а також отримати якіснішу медичну допомогу, наприклад, за кордоном. Очевидно, що страховою сумою має бути річна зарплата гравця, а за кожен день, коли футболіст не може виконувати свої професійні обов'язки, страхова компанія має виплатити 1/365 його річного окладу. По-друге, страхування від постійної втрати професійної працездатності, що покриває ризик неможливості подальшого виконання футболістом своїх професійних обов'язків. У разі закінчення кар'єри в даному клубі професійний спортсмен

має одночасно отримати страхову виплату, яка дозволить йому здобути вищу освіту, відкрити свою справу, тобто стати повноцінним членом соціуму.

У нашій країні страхування професійних спортсменів офіційно з'явилося у 1996 році, коли було ухвалено Закон України "Про страхування" [19]. У цьому законі і на даний момент не згадується про страхування футболістів, проте з того часу професійний спорт визнається видом трудової діяльності та підлягає регламентації згідно з Кодексом законів про працю України. Грунтуючись на даних та інших нормативних документах України, а також на вимогах Міжнародної та Європейської Федерацій Футболу, Українська асоціація футболу в обов'язкових вимогах до футбольних клубів (відповідно до «Регламенту зі статусу та трансферу» УАФ) виділив три основні види страхування професійних футболістів:

- Загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- Медичне страхування;
- Страхування від нещасних випадків [3].

Згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» клуб сплачує за футболіста страхові внески – ЄСВ [20]. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування — консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [20]. Основним законодавчо-нормативним актом, що регулює адміністрування ЄСВ є Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI [21].

Факт отримання футболістом травми на сьогодні визначається як нещасний випадок на виробництві. Нещасний випадок на виробництві — це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного

виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть (п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [20]).

Також страхування футболіста регулюється Законом України «Про охорону праці» та Постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.2019 р. № 337 «Про затвердження порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві» [22, 23]. Згідно зазначеного порядку, у разі виникнення нещасного випадку або отримання травми футболістом, клуб зобов'язаний скласти Акт-Н1. У цьому документі мають бути зазначені всі обставини й причини виникнення нещасного випадку, а також заходи, що будуть започаткові для їх запобігання в майбутньому. Акт-Н1 є кінцевим документом процесу розслідування нещасного виробничого випадку або професійного захворювання робітника. Він повинен містити обширні відомості про стан справ на момент нещасного випадку: робоче місце, обладнання, спосіб та послідовність виконання роботи, хто і коли ставив задачі на виконання певних робіт, під час яких виник нещасний випадок. Існує певна послідовність визначення причин нещасного випадку: перший етап - технічний, другий - організаційний. Необхідно відмітити, що обставини нещасного випадку потрібно описувати досить детально, намагаючись не уникати ніяких моментів. Це необхідно для того, щоб потім ні одна з зацікавлених сторін не мала бажання оскаржувати висновки. Скарги та судові позови призводять до повторних розслідувань, а отже до нових витрат сторін для судового дізнання. Роботодавець також має організувати друкування, тиражування та формування протягом п'яти робочих днів необхідної кількості копій матеріалів розслідування разом з актами за формою Н-1, а також їх поширення.

Протягом трьох робочих днів після фінального оформлення матеріалів розслідування роботодавець зобов'язаний надіслати їх: територіальному органу Держпраці за місцем нещасного випадку, а у разі події (аварії,

катастрофи тощо) під час руху транспортних засобів — за місцем реєстрації підприємства; робочому органу Фонду соціального страхування за місцем реєстрації підприємства; органу поліції; іншим підприємствам, представники яких причетні до розслідуванні. Затверджені акти за формою Н-1 разом з іншими внутрішніми матеріалами розслідування роботодавець та робочий орган Фонду зберігають у себе відповідно до строків зберігання, що затверджені відповідно до законодавства. Підприємство, на якому стався нещасний випадок з працівником під час виконання поставленої задачі в інтересах свого підприємства на території будь-якого іншого підприємства, зберігає свій примірник акту за формою Н-1 протягом періоду, для того, щоб мати змогу вжити передбачені актом заходи для запобігання повторним нещасним випадкам, але не менше ніж один рік.

Проте, форма Акту Н-1 не враховує специфіку отримання травми спортсменом. У зв'язку із недосконалістю положень Закону та Порядку, спортсмени (футболісти) не мають змоги отримати з Фонду компенсацію. За 2019-2021 роки жоден футболіст не отримав компенсацію із Фонду соціального страхування України. Клуб, який сплатив страхові внески, вимушений знову нести витрати на лікування футболіста при отриманні ним травми (оплачувати операцію/реабілітацію). Певний ризик отримання футболістом травми є як під час матчу (ігровий момент чи зіткнення), так і під час тренування чи здачі фізичних тестів тощо. Є травми, що призводять до обов'язкового оформлення зазначеного Акту (розтягнення м'язів, забій, струс мозку). За статистикою футболіст-професіонал за один спортивний сезон переносить близько двохсот травм різних ступенів тяжкості. Саме тому, спортсмену необхідно приймати медичні препарати та різні види вітамінів для відновлення здоров'я.

Футболіст має реєстрацію в одному місці, тобто його трансферні права належать клубу «А», проте, на даний момент грає він за клуб «Б». Таким чином, футболіст-професіонал не має змоги скористатись безкоштовними послугами, що передбачені медичною реформою. Наприклад, звернутись до

сімейного лікаря для призначення лікування, отримати безкоштовні медичні процедури (УЗД, ЕКГ і т.д.). Також футболіст не може звертатись за призначенням лікування до будь-якого іншого лікаря, окрім того, що знаходиться в розташуванні футбольного клубу. Це спричинено ризиками пов'язаними з допінгом.

Згідно регламентних документів Української асоціації футболу, клуб зобов'язаний страхувати футболіста з яким заключений контракт. Хоча, за Законом України «Про страхування» медичне страхування є видом добровільного страхування [19].

Медичне страхування включає в себе: медичний огляд, медичні дослідження та аналізи, невідкладну медичну допомогу, надання медичних послуг, проведення необхідних операційних втручань та реабілітацію. Послуги за полісом медичного страхування повинні надаватись футболістові, як за місцем дислокації футбольного клубу (навчально-тренувальні збори, задача спортивних тестів, «домашні матчі», товариські матчі), так і під час знаходження команди на виїзді (матчі на полі суперника згідно календаря змагань). Медичне страхування для футболіста складає достатньо високу вартість. Наприклад, загальна сума страхування 25 футболістів-професіоналів складає 250 тисяч гривень на рік.

Враховуючи специфіку роботи та професії футболіста, як спортсмена-професіонала з певного виду спорту, специфіку особливих обстежень, специфіку можливих захворювань, отримання травм різного ступеню тяжкості, то медичне страхування для футболіста не може бути добровільним. Медичне страхування є необхідним і вимушеним для спортсмена-професіонала для захисту його життя та здоров'я при здійсненні ним трудової діяльності у галузі спорту. Страхові платежі (страхові внески) сплачені за договорами добровільного медичного страхування футболіста не повинні включатись до його загального місячного (річного) оподаткованого доходу, з якого необхідно сплачувати 18,5% ПДФО (податок на доходи фізичних осіб) та військовий збір у розмірі 1,5% згідно

статті 164.2.16 та статті 165.5 Податкового кодексу України. Також, медичне страхування для спортсмена не повинно бути дороговартісним та залежати від комерційної пропозиції страхової компанії [24].

Отже, держава, в особі Міністерства молоді та спорту України, повинна розробити та впровадити Правила медичного страхування для спортсмена, які повинні включати певний перелік послуг, що будуть обов'язковими до виконання та бути фінансово доступними кожному спортсмену. Тому, що медичне страхування повинно прямо захищати здоров'я та життя спортсмена-професіонала з будь-якого виду спорту.

Згідно Закону України «Про страхування» страхування від нещасних випадків є ще одним видом добровільного страхування [19]. Згадане страхування включає себе два види нещасних випадків: інвалідність та смерть.

Як показує практична сторона спорту, найбільш вживаним видом страхування у професійному спорті є страхування від нещасних випадків – у разі загибелі чи смерті застрахованого спортсмена під час підготовки або участі змагань; на випадок втрати працездатності внаслідок травми, контузії, каліцтва або важкого поранення, захворюваності чи інвалідності, що можуть статись за час участі чи завчасної підготовки до змагань, гри або товариського матчу. Страховими ризиками також визнають важке травматичне пошкодження спортсмена-професіонала через виникнення нещасного випадку; надання інвалідності першої/другої/третьої групи; смерть спортсмена внаслідок того ж нещасного випадку.

Залежно від обраного виду спорту розмір страхового внеску може змінюватись. У футболі чи у лижному спорті ризик виникнення нещасного випадку досить високий, тому що згадані види спорту входять у категорію небезпечних. Ризик отримати травму під час матчу у футболіста-професіонала складає 12%, тобто за повний ігровий сезон кожен третій спортсмен-професіонал з футболу настільки сильно, що головний тренер вимушений змінювати його.

За правилами для участі в змаганнях можуть бути допущені лише ті спортсмени, що застрахували своє життя та здоров'я від небезпечних випадків. Страхувальник має право обумовлювати дію договору в межах певного проміжку часу: цілодобово, під час занять спеціальною підготовкою, тренувань, навчального-тренувальних зборів або під час змагань.

Але на теперішній час пільг з приводу страхування дуже мала кількість, через що виникає необхідність визначення додаткових юридичних гарантій для спортсменів-професіоналів з певного виду спорт. Наприклад, офіційний більш ранній вихід на пенсію, гарантовані компенсації при отриманні спортивної професійної травми, постійний гарантований медичний контроль, а також можливості для молодого покоління спортсменів, що отримують освіту, мати можливість поєднувати навчання з жорстким графіком тренувань, змагань та виїздом на професійні навчально-тренувальні збори.

Пошкодження, які отримують спортсмени на полі, можна поділити на кілька категорій: легкі, до них відносяться садна або забиті місця. Такі травми не потребують особливого лікування та швидко проходять самостійно. На частку припадає до 50 % загальної кількості ушкоджень; середні - це надриви чи розтягнення зв'язок. В даному випадку без лікування не обійтись. З ним цілком можуть впоратися командні травматологи, масажисти та лікарі. Повна реабілітація триває кілька тижнів. Частка таких ушкоджень – 40%; важкі, до них відносяться вивихи, розриви зв'язок, струс головного мозку, переломи. Такі травми спостерігаються в 10-15% випадків, але в результаті їх отримання футболіст завжди потребує тривалого лікування. Причому навіть якісна реабілітація далеко не завжди гарантує повернення до гри.

Під час товариської зустрічі, що проходила в італійському місті Асті, футболіст однієї з команд Маскіо не влучив по м'ячу та сильно пошкодив ногу об землю. Коли ґрунт у цьому місці досліджували, виявили скелет, що

представляє серйозну історичну цінність, а Маскіо, що знаходився на лікуванні отримав солідну грошову винагороду.

Слід враховувати, що якщо лікування пошкоджень середньої тяжкості обійдуться гравцеві приблизно \$2 000-3 000, то для важких знадобиться не менше \$20 000.

З урахуванням підвищеного ризику захворюваності, травматизму, можливості нещасних випадків та інвалідності, важливе місце у правовому регулюванні відносин у сучасному спорті має займати система страхування спортсменів. Для цього у зарубіжних країнах відбувається помітний розвиток спеціалізованих як державних, так і недержавних страхових організацій, сформовано основи страхового нагляду та спеціального страхового законодавства.

Сфера спорту є привабливою для страхових компаній. З одного боку, це сфера життєдіяльності, пов'язана з підвищеним ризиком для життя та здоров'я, незважаючи на профілактику перенапруги, високий рівень організації системи харчування, відпочинку, відновлення, медичного забезпечення. З іншого боку, спортивні організації, передусім у сфері професійного спорту, характеризуються зазвичай високими доходами, а професійні спортсмени, зазвичай, люди досить забезпечені, що визначає можливість оплачувати дорогі страховки.

Тренувальна та змагальна діяльність спортсменів у більшості видів спорту щодня пов'язана зі значними фізичними навантаженнями організму. Підвищені ризики для здоров'я професійних спортсменів безпосередньо пов'язані з ймовірністю суттєвого зниження або повної втрати працездатності, позбавлення в порівняно молодому віці можливості заробляти і, як наслідок, залишитися без засобів для існування.

Тож, для спортсменів існує ризик втратити здатність до подальшого продовження кар'єри, а головне здоров'я. Значні навантаження, перенесені спортсменом як під час тренувального процесу, і безпосередньо під час змагань, і навіть нещасні випадки нерідко стають причиною його загибелі.

Поряд із збільшеним ризиком травматизму іншими несприятливими факторами професійної спортивної діяльності є підвищена нервово-емоційна напруга, несприятливі метеофактори, часта зміна часових поясів та ін.

За ступенем небезпеки видів спорту для спортсмена умовно можна виділити чотири групи:

1-а група: шахи, шашки, настільний теніс, більярд та ін;

2-а група: бадмінтон, біатлон, волейбол, лижні перегони, спортивне орієнтування, вітрильний спорт та ін;

3-я група: акробатика, батут, бейсбол, боротьба (всі види), важка атлетика, велоспорт (трек, шосе), водне поло, водні лижі, веслування, спортивна та художня гімнастика, гирьовий спорт, легка атлетика, лижне двоборство спорт, пожежно-прикладний спорт, стрибки у воду, фехтування та ін;

4-а група: футбол, альпінізм, баскетбол, бобслей, бокс, водний туризм, гандбол, гірськолижний спорт, дельтапланеризм, кінний спорт, ковзанярський спорт, парашутний спорт, підводний спорт, радіоспорт, регбі, санний спорт, спідвей, стрибки на лижах з трампліна, сучасне п'ятиборство, східні єдиноборства, шорт-трек, фрістайл, хокей (усі види), автоспорт та ін.

Страховання та лікування, відновлення та реабілітація спортсменів у разі отримання травми, а також виникнення інших патологічних станів, спричинених заняттями спортом, у зарубіжних країнах зазвичай є турботою клубів. Лікування, відновлення та реабілітація оплачуються на підставі укладеного керівництвом команди, спортсменом та страховим агентством договору. За рахунок страховки оплачується також відшкодування збитків у разі отримання серйозних травм, каліцтв та втрати працездатності.

Страховання особливо важливе у видах спорту, що мають високий рівень травматизму (футбол, хокей, гірськолижний спорт, фрістайл, стрибки у воду, легка атлетика, регбі, гімнастика, багато єдиноборств, автоперегонів тощо).

Страхові компанії мають потужний апарат із розслідування страхових випадків, а страхові суми іноді бувають досить значними.

Система страхування та отримання спортсменами відшкодування у разі травм та пошкоджень добре налагоджена у Великій Британії. Сума виплат за страховим полісом у разі отримання спортсменом тілесних ушкоджень (травм) може становити 100 тис. фунтів стерлінгів, і набагато більше у разі втрати кінцівок, очей, повної втрати працездатності, нещасного випадку, що спричинив настання смерті.

Підсумовуючи, варто зазначити, професійний спорт пов'язаний не лише з успіхом, рекордами та перемогами, а й з високим ризиком для здоров'я і життя. Під час навчально-тренувальних зборів або спортивних змагань постійно існує висока ймовірність настання нещасних випадків та важких професійних травмувань. Тому, що професійна спортивна діяльність, на меті якої головним завданням є досягнення результату, пов'язана з високим фізичним та психологічним навантаженням на спортсмена-професіонала. Статистичні дані по професійним захворюванням та травмам серед спортсменів цілеспрямовано не досліджуються, цим самим створюючи складнощі для визначення кількості спортсменів, що могли б отримати страхові виплати і які випадки відбуваються найчастіше в кожному виді спорту. Тому держава, в особі Міністерства молоді та спорту України, повинна розробити та впровадити Правила медичного страхування для спортсмена, які повинні включати певний перелік послуг, що будуть обов'язковими до виконання та бути фінансово доступними кожному спортсмену. Тому, що медичне страхування повинно прямо захищати здоров'я та життя спортсмена-професіонала з будь-якого виду спорту. На сьогодні виробничий травматизм спортсменів-професіоналів майже не врегульований на законодавчому рівні у порівнянні з іншими небезпечними професіями. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2019 року № 337 «Про затвердження порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві» потребує негайних внесень змін з врахуванням галузі спорту [23]. Держава зобов'язана

розробити та прийняти окремий Порядок (Положення) про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань для спортсменів.

2.3 ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ СТРАХУВАННЯ ФУТБОЛІСТІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ В УКРАЇНІ

Кожен клуб зобов'язаний забезпечити футболіста медичним страхуванням, страхуванням від нещасного випадку та страхуванням життя. Мінімальні умови зазначених видів страхування визначаються медичним регламентом УАФ та іншими регламентними документами. Всі ці види страхування є добровільними видами страхування, як було згадано вище у розділі. Клуб страхує футболіста після укладання контракту та прийняття його на роботу. Страхування відбувається двома способами - кожного футболіста окремо, або загальним списком відповідно до заявкового листа. Всі витрати пов'язані зі страхування футболіста несе клуб.

Договір медичного страхування обов'язково повинен передбачати: перелік надання медичних послуг; перелік медичних закладів, в яких футболістові надається медична допомога. Страхова сума за договором медичного страхування повинна покривати витрати лікувального закладу, а у разі необхідності, оплату проведення операції у медичному закладі на території України.

Професія футболіста як спортсмена-професіонала віднесена до професій із великою інтенсивністю та об'ємами фізичних навантажень з високим професійним ризиком для здоров'я і навіть життя спортсмена. Приймаючи участь у футбольних матчах та навчально-тренувальних зборах, футболіст виконує свою трудову функцію передбачену контрактом. Під час цього є певний ризик отримання футболістом травми, наприклад: під час ігрового моменту, чи зіткнення, здачі фізичних тестів, пробіжки тощо. Згідно Правил гри, затверджених Міжнародною радою футбольних асоціацій,

єдиним документом про події під час футбольного матчу (у тому числі і отримання травми футболістом) є рапорт офіційної-арбітра.

В залежності від умов договору медичні послуги надаються за рахунок страхової компанії чи/або страхова компанія виплачує компенсацію за отриманні медичні послуги, чи/або страхова компанія виплачує футболісту компенсацію у процентному відношенні за отриману травму від суми страхового покриття.

У разі якщо футболіст несе витрати за медичні послуги (лікування, операція, реабілітація) за власні кошти і клуб відмовляється компенсувати такі витрати, то футболіст звертається до Палати з вирішення спорів. На підтвердження даних положень навожу приклади таких справ і ухвалених по них рішеннях.

«Справа Протченка». Між футболістом Протченко Олександром Олеговичем та ФК «Арсенал» Київ 01.07.2011 року укладено контракт (далі за текстом – «Трудовий Контракт»), згідно якого громадянин Протченко О.О. був прийнятий на посаду футболіста в футбольну команду «Арсенал» (Київ) на 1 сезон з 1 липня 2011 р. по 30 червня 2012 р.

Під час футбольного матчу молодіжних складів «Металіст» - «Арсенал», що відбувся 09.09.11, Заявник отримав травму лівого колінного суглобу. Лікар команди надав Протченку О.О. першу медичну допомогу на полі та направив Футболіста на МРТ-обстеження наступного дня 10.09.11.

МРТ-обстеження діагностувало розрив хрестоподібної зв'язки; розрив III Б ступеня заднього рогу медіального меніску; складний розрив латерального меніску, розрив латеральної колатеральної зв'язки, парціальний розрив латерального ретінакулума, підвивих надколінка, посттравматичний артрит, забій латерального виростку стегнової, великогомілкової кісток. Заявник сплатив вартість МРТ-обстеження за рахунок власних коштів.

Обидві сторони не заперечували той факт, що лікування травми Протченка О.О. потребувало оперативного втручання.

За версією Протченка клуб зволікав з організацією хірургічної операції, чим змусив його самостійно знайти медичний заклад у Німеччині та провести лікування та реабілітацію за власний рахунок. Витрати Заявника на проведення операції склали 12 400 Євро та 7 827 Євро на 2 курси післяопераційної реабілітації.

Заявник вважає, що ФК «Арсенал» порушив умови укладеного трудового контракту та повинен відшкодувати всі витрати понесені ним у зв'язку з лікуванням травми отриманої на футбольному полі.

Палата після розгляду матеріалів справи винесла рішення зобов'язати ФК «Арсенал» Київ виплатити Протченко О.О. відшкодування в розмірі 38000 грн, також, в порядку п.4 ст.29 Регламенту ПВС ФФУ звернутися до КДК ФФУ щодо неналежного виконання ФК «Арсенал» Київ вимог Регламентів ФФУ щодо страхування життя та здоров'я футболістів [14].

«Справа Баранця». Заявник футболіст Баранець Г. Г. 23 листопада 2012 року звернувся до Палати з вирішення спорів Федерації футболу України із заявою до Громадської організації «Футбольний клуб «Оболонь» Київ про невиконання фінансових зобов'язань згідно з контрактом та додатковою угодою до контракту. Заявником були заявлені вимоги про компенсацію самостійно оплаченого лікування у сумі 15 402,00 євро і 7 218,00 гривень.

Аналізом документальних матеріалів справи, зокрема пунктом 3.1 Контракту від 01 березня 2011 року, встановлено: «В період дії Контракту Футболіст зобов'язується:

- у випадку отримання травм і хвороби, обов'язково звертатися до медичної служби Клубу, надзвичайно ретельно дотримуватись вказівок фахівців цієї служби».

Відповідно до п.3.3 Контракту від 01.03.2011 р.: «В період дії контракту Клуб зобов'язується:

- організовувати повне медичне обслуговування Футболіста: діагностику, лікування, забезпечувати медикаментами, вітамінами, а при необхідності фінансувати лікування (операцію) у кваліфікованих фахівців».

Під час виконання зобов'язань по Контракту від 01 березня 2011 року Заявником було отримано травму гомілково – ступеневого суглобу. За погодженням з керівництвом клубу він у квітні – травні 2012 року проходив лікування в німецькій клініці. Ним самостійно оплачувалися всі витрати на отримання візи, оплата авіаквитків, рахунків клініки та проведення МРТ.

Палата частково задовольнила позовні вимоги футболіста Баранця Г.Г. та зобов'язала ФК «Оболонь» сплатити заборгованість по компенсації витрат на лікування у розмірі 14 202,50 (чотирнадцять тисяч двісті два євро п'ятдесят центів) в гривневому еквіваленті за курсом Національного банку України на дату виплати та 2 884,08 гривень (дві тисячі вісімсот вісімдесят чотири гривні 08 копійок).

«Справа Тищенко». У Палаті з вирішення спорів ФФУ було відкрито справу за заявою футболіста Тищенка Ігоря Сергійовича до Громадської організації "Футбольний клуб "Іллічівець" Маріуполь щодо невиконання клубом фінансових зобов'язань за контрактом та виплати компенсації на його користь

Футболіст стверджував, що під час навчально-тренувальних зборів команди у липні 2012 року в Австрії він отримав травму. Операцію і дві реабілітації було проведено в Німеччині за його кошти. Клуб погоджувався провести оплату зазначених послуг лише за умови надання їх в Україні. У березні 2013 року керівництво відмовило Заявникові у наданні відпустки, через що він не відбув до Німеччини на черговий етап реабілітації. Причиною відмови, як вважає Заявник, його небажання підписувати документи про відсутність фінансової заборгованості Клубу перед ним. У заяві, Тищенко І.С. стверджував, що за вказівкою головного тренера його не залучали до участі в офіційних матчах команд Клубу та у навчально-тренувальних зборах, що проводилися Клубом з січня по березень 2013 року.

З питань невиплати частини заробітної плати, компенсації за операцію та лікування футболіст звертався до Клубу усно та письмово. Проте його вимоги не були виконані. Він вважав, що Клуб порушив зобов'язання,

визначені в абзаці 6 п.3.3 і абзаці 8 п.3.3 Контракту, а тому, уточнивши свої вимоги, Заявник просив зобов'язати ФК "Іллічівець" Маріуполь виплатити йому заборгованість по заробітній платі за періоди: (...) кошти за проведення операцію та лікування – 15 000 доларів США, вартість авіаквитків та проживання в готелі в Німеччині – 1000 доларів США та відшкодувати моральну шкоду.

Щодо оплати витрат на операцію та лікування, то Клуб підтверджує про направлення Футболіста до Інституту ортопедії і травматології Академії Медичних Наук України для консультації та про готовність оплати операції, але за умови її проведення в Україні. Проте, Футболіст на пропозицію Клубу відмовився, посилаючись на недостатній рівень кваліфікації медичного персоналу зазначеного закладу. Як стверджує ФК «Іллічівець», Тищенко І. самостійно виявив бажання пройти лікування та провести операцію у Німеччині. Після повернення з Німеччини Футболіст тренувався за індивідуальною програмою і знаходився під спостереженням лікарів Клубу.

Окрім цього, футболісту було запропоновано пройти процедури по відновленню у міській лікарні № 8 м. Маріуполь (за місцем розташування Клубу та місцем проживання Футболіста). Тищенко І.С. відвідав одну процедуру у цьому медичному закладі і від подальшого курсу відмовився.

Рішення Палати 17.07.2013 року було визначено зобов'язати Громадську організацію "Футбольний клуб "Іллічівець" Маріуполь сплатити Тищенку Ігорю Сергійовичу витрати, пов'язані з лікуванням, у розмірі 1 319 (одна тисяча триста дев'ятнадцять) євро 85 (вісімдесят п'ять) центів за курсом Національного банку України на день виплати та 17 102 (сімнадцять тисяч сто дві) гривні, як транспортні витрати до місця лікування та реабілітації.

«Справа Корнієвець». За положеннями пункту 4.1. Контракту – за виконання Футболісткою професійних обов'язків Клуб взяв зобов'язання щодо виплати щомісячної заробітної плати у розмірі 5000 грн. без урахування податків у інших обов'язкових платежів.

Для команди «Буковинська Надія», яка бере участь у змаганнях Вищої ліги, суми з/плати та із сумами доплат були визначені особисто президентом клубу Столярчук Василем Івановичем і кожній футболістці різні суми. Для Футболістки Корнієвець Юлії було визначено суму 17000 грн., тобто зарплата 5000 грн. та доплата 12000 грн.

Станом на 01 лютого 2021 року Клуб мав заборгованість перед Футболісткою за 4 місяці на загальну суму 68 000 грн., що є порушенням пунктів 2.2., 3.3.3, 4.2, 4.8. Контракту, вимог статті 1 Закону України «Про оплату праці», статей 2 і 21 Закону України «Про відпустки» та статті 94, 97, 115 Кодексу законів про працю України [2, 29, 30].

У жовтні 2020 року під час офіційного футбольного матчу Футболістка отримала травму, діагноз: пошкодження трансплантата ПХЗ, медіального меніска правого колінного суглоба). Президент Клубу Столярчук В.І. оплатив МРТ. Іншої допомоги не надав. Футболістка витратила свої кошти на операцію та реабілітацію для відновлення свого фізичного стану, що підтверджується відповідними документами з медичних установ на загальну суму 68 828,99 грн.

Положеннями пункту 3.3.7 Контрактом визначено, що Клуб зобов'язаний нести витрати на лікування (у т.ч. на операцію). На звернення до президента Клубу щодо оплати витрат, пов'язаних з операцією та реабілітацією, Футболіста відповіді не отримала. Таким чином Клуб порушив положення пунктів 3.3.7, 3.3.8, 3.3.9, 4.8 Контракту.

З урахуванням наведених фактів порушень ФК «Буковинська Надія», постійним невиконанням положень Контракту (невиплата заробітної плати більше півроку), ігноруванням звернень Футболістки та Асоціації, як її представника, враховуючи специфіку спорту: команда приймає участь у змаганнях Вищої ліги, ФК «Буковинська Надія» є винною стороною у порушенні умов контракту і на підставі підпункту 1-11 пункту 11 статті 10 Регламенту УАФ зі статусу і трансферу футболістів зобов'язана сплатити Футболістці компенсацію.

ПВС УАФ зобов'язала Громадську організацію «Футбольний клуб «Буковинська надія» сплатити на користь професійної футболістки Корнієвець Юлії заборгованість із заробітної плати у розмірі 68 000 000 (шістдесят вісім тисяч гривень 00 коп.) гривень, а також сплатити компенсацію за витрати на лікування та оздоровлення – 68 829,99 (шістдесят вісім тисяч вісімсот двадцять дев'ять). гривень дев'яносто дев'ять копійок) грн.

Через процедуру збанкрутування ФК «Буковинська Надія» стала неможливою сплата заборгованості по заробітній платі, компенсації за лікування та реабілітацію, футболістка разом з представником Всеукраїнською асоціацією футболістів-професіоналів подали всі необхідні документи до Фонду ФІФА та ФІФПро. ФІФА і ФІФПРО створили Фонд ФІФА для футболістів, що має на меті допомогти гравцям отримувати частину своєї заробітної плати, коли клуби зникають, наприклад, після банкрутства.

«Справа Мухлиніної». За положеннями пунктами 2.1. та 2.2. Контракту – Контракт є трудовим договором і Клуб є основним місцем роботи Футболістки.

Проте, Футболістка офіційно в Клубі не працевлаштована, з наказом про прийняття на роботу не ознайомлена, запис в трудовій книжці відсутній, чим порушені зазначенні положення Контракту та вимоги статті 24 Кодексу Законів про працю України. За виконання Футболісткою професійних обов'язків Клуб взяв зобов'язання щодо виплати щомісячної заробітної плати у розмірі 5000 грн. без урахування податків у інших обов'язкових платежів.

Таким чином, щомісячний розмір з/плати, яку має право отримувати Футболістка, становить 5000 грн. без урахування податків у інших обов'язкових платежів.

Для команди «Буковинська Надія», яка бере участь у змаганнях Вищої ліги, суми з/плати та із сумами доплат були визначені особисто президентом клубу Столярчук Василем Івановичем і кожній футболістці різні суми.

Для Футболістки визначено суму 8000 грн., тобто з/плата 5000 грн. та доплата 3000 грн.

У грудні 2020 та січень 2021 року після закінчення осінньої частини змагань сезону 2020/21 за розпорядженням головного тренера та президента клубу вся команда, у тому числі і Футболістка, перебувала у щорічній відпустці. За період відпустки Клуб також будь-яких виплат не здійснював.

Станом на 01 лютого 2021 року Клуб мав заборгованість перед Футболісткою за 4 місяці на загальну суму 32 000 грн., що є порушенням пунктів 2.2., 3.3.3, 4.2, 4.8. Контракту, вимог статті 1 Закону України «Про оплату праці», статей 2 і 21 Закону України «Про відпустки» та статті 94, 97, 115 Кодексу законів про працю України [2, 29, 30].

На початку вересня 2020 року під час тренування початок Футболістка отримала травму, був постійний больовий синдром в правому колінному суглобі, був постійний дискомфорт, який не давав повноцінно займатись футболом.

Футболістка зазначає, що відразу діагнозу ніхто їй не поставив, лікар був відсутній під час тренування і взагалі в команді постійного лікаря не має, ніхто її не направив на проходження обстеження чи діагностики. Тренери команди «Буковинська Надія» надавали Футболістці усні рекомендації по лікуванню, а лікар присутній лише під час проведення офіційних матчів.

Після проведення деяких знеболюючих ін'єкцій та використання мазі (гелів), Футболістка у період з 01 вересня 2020 року і по листопад 2020 року приймала участь у офіційних матчах за команду Клубу, що підтверджується статистичною інформацією, розміщеною на офіційному сайті Всеукраїнської асоціації жіночого футболу.

Перебуваючи вдома у відпустці та враховуючи відсутність постійного лікаря у команді, Футболістка у листопаді 2020 р. за свої кошти пройшла у ТОВ «Закарпатський діагностичний центр» м. Ужгород магнітно-резонансну томографію. На підставі цього обстеження у Клініці спортивної реабілітації м. Ужгорода лікарі встановили діагноз травми – субтотальний травматичний

розрив ПХЗ, пошкодження меніску II ст. медіального та рекомендували провести оперативне втручання (операцію).

Окрім цього, Футболістка за своєї ініціативи пройшла також обстеження та консультацію у бувшого спортивного лікаря Національної жіночої збірної Ю. Хоменко, яка також підтвердила необхідність проведення операції для відновлення здоров'я (ноги) Футболістки.

Президент Клубу Столярчук В.І. повернув кошти за МРТ у сумі 1310 грн., тому він таким чином був добре обізнаний щодо необхідності проведення Футболістці операції та реабілітації. Проте, іншої допомоги він Футболістці не надав. Свідомо знаючи, що Футболістка травмована, Президент Клубу не діяв згідно положень контракту, тобто не сплатив заборгованість по заробітній платі більше як за 4 місяці, а навпаки повідомляв про необхідність прибуття у розташування Клубу для проходження тесту перед початком весняної частини змагань сезону 2020/21р. Футболістка неодноразово телефонувала до Президента Клубу Столярчук В.І. і просила фінансової допомоги для оплати операції. Столярчук В.І. лише обіцяв, проте усі її вимоги залишені без задоволення.

15 квітня 2021р. Футболістку прооперовано в Медичному центрі Інституту спортивної травматології м. Києва та виконано оперативне втручання: артроскопічне відновлення передньої схрещеної зв'язку, парціальна резекція обох менісків, дебрідмент та мікрофрактуризація зони пошкодження хряща правого колінного суглобу. Усі послуги як з підготовки до операції, так і саму операцію оплачено коштами Футболістки на загальну суму 45 160 грн., що підтверджується відповідними документами з медичних установ. Протягом квітня-травня 2021 року Футболістка проходила курс реабілітації для відновлення фізичного стану (включаючи курс фізіотерапії, ін'єкцій та басейну), загальна вартість витрат складає 14 398,40 грн., що підтверджується відповідними документами з медичних установ.

Положеннями пункту 3.3.7 Контрактом визначено, що Клуб зобов'язаний нести витрати на лікування (у т.ч. на операцію). Будь-які звернення Футболістк щодо оплати витрат, пов'язаних з операцією та реабілітацією, президентом Клубу залишені без відповіді і без задоволення. Наголошуємо, що Президент Клубу Столярчук В.І. був добре обізнаний щодо необхідності проведення Футболістці операції. Таким чином Клуб порушив положення пунктів 3.3.7, 3.3.8, 3.3.9, 4.8 Контракту.

Рішенням Палати з вирішення спорів Української асоціації футболу від 11.08.2021 року було вирішено зобов'язати Громадську організацію «Футбольний клуб «Буковинська Надія» сплатити на користь професійної футболістки Мухлиніної Поліни заборгованість із заробітної плати в розмірі 32 000 (тридцять дві тисячі гривень 00 коп.) гривень; зобов'язати Громадську організацію «Футбольний клуб «Буковинська Надія» сплатити на користь професійного футболіста (футболіста) Мухлиніної Поліни компенсацію за витрати на лікування та оздоровлення – 59 558,40 (п'ятдесят дев'ять тисяч п'ятсот п'ятдесят вісім). грн сорок копійок) грн.

Через пройдену процедуру збанкрутування ФК «Буковинська Надія» стала неможливою сплата заборгованості по заробітній платі та компенсація за лікування та реабілітацію, футболістка Мухлиніна Поліна разом з представником Всеукраїнської асоціації футболістів-професіоналів подали всі необхідні документи до Фонду ФІФА та ФІФПро.

Згідно законодавства футболіст забезпечується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Клуб, як роботодавець, несе витрати за футболіста. Проте, отримати виплати при отриманні травми футболістом під час здійснення своєї трудової функції не є можливим. Як зазначалось вище, футболіст отримує травму внаслідок ігрового зіткнення і при оформленні документів у клубу виникають певні непорозуміння та навіть труднощі. За чинним законодавством України отримання травми оформлюється акт по формі Н-1, а рапорт арбітра в їх розумінні не є документом, та достатнім підтвердженням події, що відбулась. Навіть більше, інспекція праці трактує

даний випадок як порушення футболістом техніки безпеки на виробництві (на футбольному полі). Результат даного перебігу подій є дуже прикрим: футбольний клуб (як роботодавець) щомісячно сплачує ЄСВ за футболіста (працівника), однак, виплати отримати не може. Оскільки, при здійсненні трудової діяльності у спорті, зокрема футболі, є своя специфіка і виробничий травматизм спортсменів-професіоналів які, нажаль, не врегульовані на законодавчому рівні та в нормативно-правових документах у порівнянні з іншими небезпечними професіями.

Отже, в Україні відсутня система страхування спортсменів з урахуванням специфіки спорту, саме як галузі. Хоча, професія спортсмена-професіонала (зокрема футболіста) віднесена до професій з великою інтенсивністю та об'ємами фізичних навантажень, з високим професійним ризиком для здоров'я і навіть життя спортсмена. Відсутній Закон чи нормативно-правовий документ, який би передбачав обов'язкове медичне страхування спортсменів. Тобто, надання першої медичної допомоги, медичне обстеження, медичні послуги, операції та лікування. Законодавчі акти, що стосуються спорту лише обтяжують та ускладнюють відносини, що виникають у спортсменам з клубом, федерацією чи іншою спортивною установою. Спортсмен майже ніяк не захищений державою, хоча представляє її на міжнародній арені, а спортивна установа наражає себе на порушення статутних норм, державних законів, а в підсумку і штрафу за відхилення від установлених норм. Оскільки в Україні ще не реалізовано всі позитивні якості системи обов'язкового страхування, вважаю, що вивчення зарубіжного досвіду в даній сфері буде не тільки сприяти на загальне розширення кругозору та досвіду, а головним чином вплине на активну діяльність у галузі страхування державних законодавчих актів.

РОЗДІЛ 3.

РІШЕННЯ КАС ЩОДО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З ФУТБОЛІСТАМИ-ПРОФЕСІОНАЛАМИ

Врегулювання державним законодавцем послідовність укладання спортивних контрактів є надважливим у сучасному правовому полі. Переважна більшість спортсменів-професіоналів сплачують значні податкові внески за свою діяльність, а тому доцільно, щоб держава робила певні кроки назустріч і якомога швидше здійснила спортивно-правову реформу, основою якої стане надання гідного правового захисту для спортсменів-професіоналів. Однак, на сьогодні футболісти лише за допомогою спортивних адвокатів, які необтяжені інтересами клубу, можуть досягти належної захищеності шляхом укладання прозорого і вигідного контракту.

З зростання популярності спортивної сфери, збільшенням числа людей, що поєднують своє життя з професійним спортом, більшим приходом грошових вкладень у спорт, також зростає і кількість конфліктів у цій сфері. Переважно дані конфлікти виникають через невизначеність в трудових відносинах.

Такі конфлікти можуть формуватись через:

- не виплату премій, що прописані в трудовому контракті, чи невиконанням інших фінансових зобов'язань зі сторони роботодавця;
- дострокове розірванням трудового договору стороною роботодавця (клубом) без поважних на те причин;
- неналежне виконанням передбачених контрактом зобов'язань чи грубе порушення дисципліни з боку спортсмена-професіонала;

Якщо конфлікт, що виник не вирішується сторонами з досягненням взаємної вигоди позасудовим шляхом, отже, конфлікт переростає у трудову суперечку, що підлягає вирішенню органами правосуддя або спеціалізованими спортивним судовими органами, що створені федераціями (асоціаціями) для вирішення спортивних спорів.

Незважаючи на встановлену в Україні на законодавчому рівні виняткову підвідомчість трудових спорів державним судам, суб'єкти деяких видів спорту (наприклад, у професійному футболі) змушені звертатися до квазіарбітражних органів при спортивних федераціях або дотримуватися умов договірної підсудності.

Саме такі органи договірної юрисдикції здатні максимально компетентно та ефективно вирішити трудові спори, що виникають у спортивній сфері за рахунок ефективної системи розгляду та винесення рішень. При Українській футбольній асоціації створено Палату з вирішення спорів, яка наділена повноваженнями щодо розгляду спорів між професійними клубами та футболістами, а також між професійними клубами та тренерами, що відносяться до питань працевлаштування та невиконання контрактних зобов'язань, що виникають між сторонами. Також компетенція Палати поширюється на розгляд спорів між професійними футбольними клубами у питаннях невиконання трансферних контрактів, вирішення суперечок між аматорськими та професійними клубами з приводу виплат компенсації за спортивну підготовку, а також щодо механізму солідарності, чи суперечок за участю футбольних посередників.

Слід зазначити, що у низці держав винесення підвідомчості спортивних суперечок за межі державних судів є елементом державної політики, спрямованої забезпечення сталого розвитку професійного спорту. У Великій Британії, США та інших країнах англосаксонської правової системи, державні суди втручаються у вирішення спортивних суперечок лише у виняткових випадках, насамперед, якщо порушено норми природного права під час вирішення спору у межах недержавних форм спортивної юрисдикції.

Наприклад, один із найавторитетніших суддів Великобританії — лорд Деннінг, вирішуючи справу «Футбольний клуб Ендербі Таун проти Англійської футбольної асоціації», підкреслив, що «правосуддя найчастіше здійснюється значно ефективніше «внутрішніми трибуналами» на чолі з аматорами, ніж державними судами на чолі з професійними суддями».

Спортивні суперечки трактуються як «private matter», тобто, що носять приватний, особистий характер. І так само як і у Великій Британії, у США пріоритет віддається саме альтернативним формам врегулювання спортивних суперечок. Так, у рішенні окружного суду штату Орегона у справі «Тоні Хардінга проти Американської асоціації фігурного катання» зазначається: «Суди... вправі втручатися у вирішення спору між суб'єктами спортивної сфери...тільки за наявності надзвичайних, екстраординарних обставин, а саме у разі якщо асоціація порушує свої власні правила і такі порушення неминуче спричинять заподіяння серйозної та непоправної шкоди позивачу, який, у свою чергу, вичерпав усі несудові способи захисту свого права. Але навіть у такому разі суд не розглядає суперечки знову, він лише усуває допущені спортивною асоціацією порушення норм природного права». У національних юрисдикціях романо-німецької правової системи, наприклад, у Німеччині, Франції, Іспанії, підходи до цього питання аналогічні. Справа в тому, що, як уже говорилося раніше, державні суди не пристосовані для швидкого та кваліфікованого вирішення по суті спортивних спорів, що мають велику специфіку, тому форма втручання державними судами у багатьох країнах використовується лише у крайніх випадках, передбачених законом.

Для вирішення спортивних конфліктів усередині спортивних федерацій (союзів, асоціацій, ліг) за видами спорту створюються спеціальні органи - контрольні, дисциплінарні, апеляційні, арбітражні та інші комітети, комісії та палати, у яких суперечки розглядаються компетентними особами, які мають великий досвід у спортивній сфері. До компетенції цих органів належить вирішення спортивних спорів у досудовому порядку.

Підставою діяльності юрисдикційних органів спортивних федерацій (спілок, асоціацій, ліг) служить відповідне застереження у статутах спортивних федерацій (спілок, асоціацій, ліг), а також у регламентах спортивних змагань, дія яких обов'язкова через акт визнання регламентних норм. Для розгляду спору в такому юрисдикційному органі не потрібно угоди сторін, що сперечаються, а суперечка розглядається за заявою особи,

якій надано таке право статутом федерації (союзу, асоціації, ліги) або регламентом. Рішення юрисдикційних органів спортивних федерацій (спілок, асоціацій, ліг) виконується під загрозою застосування спортивних санкцій.

На міжнародному рівні у сфері футболу для вирішення конфліктів було створено декілька важливих інстнцій, а саме:

- Комітет зі статусу гравців ФІФА (The Players' Status Committee (PSC))
- Палата з вирішення спорів ФІФА (the Dispute Resolution Chamber (DRC)).

Вищою апеляційною інстанцією міжнародного рівня є Спортивний арбітражний суд (CAS), який діє у форматі третейського суду та уповноважений розглядати апеляційні скарги на рішення національних та міжнародних квазісудових органів, Крім того, CAS розглядає суперечки як орган першої інстанції в порядку договірної підсудності.

3.1. РІШЕННЯ ПАЛАТИ З ВИРІШЕННЯ СПОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ФУТБОЛУ ЩОДО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Палата з вирішення спорів УАФ є незалежною інстанцією з розгляду та вирішення спорів та по суті є своєрідним третейським судом; сторони по справі можуть заявляти відводи, подавати докази, викликати свідків, експертів, заявляти клопотання тощо.

До виключної компетенції ПВС УАФ відносяться спори щодо трудових відносин між професійними клубами та футболістами, а також між професійними клубами і тренерами, між професійними клубами про трансферні зобов'язання, між професійними і аматорськими клубами, дитячо-юнацькими спортивними закладами про виплату компенсації за підготовку футболістів і механізм солідарності, між клубами і футболістами щодо контрактних суперечок, що виникають із договорів на спортивну підготовку футболіста, та спори за участю посередників[14, 24].

Вважаю доцільним розглянути декілька резонансних рішень Палати з приводу фінансових зобов'язань згідно контрактів, додатків до них та виплати компенсації, трудових спорів між футболістом-професіоналом та футбольним клубом.

«Справа Голенкова». За заявою футболіста Голенкова Антона Анатолійовича щодо невиконання Муніципальним футбольним клубом «Миколаїв» м. Миколаїв фінансових зобов'язань згідно контрактів, додатків до них та виплати компенсації на його користь Палатою було відкрито провадження.

Заявник звернувся із заявою про заборгованість Муніципального футбольного клубу «Миколаїв» м. Миколаїв перед ним по виплаті заробітної плати за період із жовтня 2012 року по лютий 2013 року і листопад 2013 року, по преміальним виплатам за участь у матчах в сезонах 2012/2013 та 2013/2014, а також за участь у матчі 1/8 фіналу Кубка України згідно Контрактів №22-12/ф від 11.07.2012 року, від 01.12.2012 року та додатків до них.

Голенков просив зобов'язати Клуб сплатити заборгованість за відпрацьований період в розмірі 121 500 грн. та компенсацію за весь період затримки остаточного розрахунку при звільненні в розмірі 266,67 грн. за кожний день затримки, починаючи з 04.12.2013 року до моменту фактичної виплати.

11.07.2012 року між ним та Клубом було укладено Контракт №22-12/ ф, за яким Заявник був прийнятий на роботу до Клубу спортсменом-професіоналом з футболу на термін до 11 липня 2014 року.

За Контрактом Клуб зобов'язався щомісяця виплачувати Футболісту заробітну плату в розмірі від 6 000 грн. до 10 000 грн., а також виплачувати кошти на оренду житла в розмірі від 800 грн. до 1 200 грн. на місяць. Розмір заробітної плати залежав від кількості зіграних Футболістом матчів протягом місяця. Відпускний період оплачувався у мінімальному розмірі.

01.12.2012 року Футболіст переуклав новий контракт з Клубом на строк до 01.12.2013 року. За цим контрактом заробітна плата становила від 8 000 грн. до 14 000 грн. Інші умови контракту не змінювалися.

Окрім того, футболіст зазначав, що штатним розкладом по Клубу було передбачено виплату преміальних в таких розмірах: в сезоні 2012/2013 за перемогу в матчі – 4000 грн., за нічию на виїзді – 2 000 грн. (в другому колі в такому ж розмірі оплачувались домашні нічиї), в сезоні 2013/2014 за перемогу в матчі – 5 000 грн., за нічию – 2 500 грн. За перемогу в 1/18 Кубку України керівництво Клубу оголосило преміальні в розмірі 10 000 грн. на кожного.

У період дії трудових відносин Футболіст належним чином виконував свої трудові обов'язки і не мав дисциплінарних стягнень. З 56-ти можливих матчів першості протягом двох сезонів Футболіст зіграв в 48-ми.

Оскільки останній день строку дії контракту припадав на вихідний день (01.12.2013 р. – календарний день неділя), трудові відносини між Футболістом і Клубом були припинені 03.12.2013 року. Футболіст отримав належним чином оформлену трудову книжку, але Клуб не розрахувався з ним за відпрацьований період у повному обсязі.

На момент звільнення заборгованість становила 121 500 грн., в т.ч.:

- заробітна плата за жовтень 2012 р. в розмірі 10 000 грн. (5 з 5 матчів);
- заробітна плата за листопад 2012 р. в розмірі 9 000 грн. (3 з 4 матчів);
- заробітна плата за грудень 2012 р. в розмірі 8 000 грн. (період відпустки);
- заробітна плата за січень-лютий 2013 р. в розмірі 16 000 грн. (неігровий період);
- заробітна плата за листопад 2013 р. в розмірі 11 000 грн. (2 з 4 матчів);
- преміальні за сезон 2012/2013 в сумі 40 000 грн.;
- преміальні за сезон 2013/2014 в сумі 17 500 грн.;
- преміальні за кубковий матч 1/18 фіналу в розмірі 10 000 грн.

29.03.2014 р. Футболіст письмово звернувся до керівництва Клубу з вимогою погасити існуючу заборгованість та навів розрахунок належних йому до виплати сум. Футболіст зазначив, що у випадку невиконання його вимог до 10.04.2014 р. він звертатиметься до органів футбольного правосуддя.

Жодної відповіді на своє звернення Футболіст не отримав, що свідчить про відсутність спору щодо розміру заборгованості та представленого Футболістом розрахунку. З моменту звернення будь-яких коштів на відомий Клубу картковий рахунок (зарплатний проект) Футболіста не надходило.

Рішенням Палати від 30.07.2014 року було зобов'язано Муніципальний футбольний клуб «Миколаїв» м. Миколаїв сплатити футболістові Голенкову Антону Анатолійовичу заборгованість по заробітній платі у розмірі 54 000 (п'ятдесят чотири тисячі) гривень та сплатити відшкодування за затримку розрахунку при звільненні у розмірі 25 000 (двадцять п'ять тисяч) гривень.

Заслуговує уваги також «Справа Пуканича» щодо фінансових зобов'язань згідно контракту, додаткової угоди до нього, дострокового розірвання контракту з вини клубу, виплати компенсації на користь футболіста та належного оформлення його звільнення.

22 січня 2014 року Ухвалою Палати відкрито провадження у справі «Про заяву від 16.01.2014 року футболіста Пуканича А. М. щодо невиконання Товариством з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» Ужгород фінансових зобов'язань згідно контракту, додаткової угоди до нього, дострокового розірвання контракту з вини клубу, виплати компенсації на його користь, належного оформлення його звільнення.

29.08.2013 року між клубом та футболістом укладено Контракт № 387 (на період оренди), на підставі якого Заявника прийнято на посаду футболіста-професіонала на строк з 29 серпня 2012 року по 30 червня 2014 року на підставі трансферного контракту між ГО ФК «Іллічівець» Маріуполь, ТОВ ФК «Говерла» Ужгород та Футболістом.

З моменту підписання Контракту та Угоди і до моменту звернення до Палати, Заявник не отримав жодної виплати від Клубу: ні згідно п. 4.1. Контракту, ні відповідно до п.2.1. Угоди.

У зв'язку із значною затримкою Клубом щодо виплат за Контрактом та Угодою, 10.12.2013 року Заявник звернувся до керівництва Клубу з письмовою заявою про погашення заборгованості за три місяці. Однак, ніякої реакції Клубу на заяву не було. З огляду на це, Заявник 18.12.2013 року повторно звертається до Клубу з вимогою про сплату заборгованості та пояснення причин затримки виплат. Клуб знову ніяк не відреагував і заборгованість не сплатив.

28.12.2013 року Заявник надіслав до Клубу письмову заяву з проханням погашення заборгованості за чотири місяці та повідомив, що у випадку подальшого невиконання Клубом умов Контракту у строк до 09.01.2014 року, буде вважати трудовий Контракт № 387 (на період оренди) від 29.08.2013 розірваним з вини Клубу з 10.01.2014 року.

Невиплата Клубом належних за Угодою платежів протягом більше 3 місяців призвела до систематичного порушення прав Футболіста у сфері трудових відносин та, на його думку, є поважною причиною для дострокового розірвання Контракту з вини Клубу.

Як повідомляє Пуканич, на момент дострокового розірвання футболістом Контракту, у Клуба перед Пуканичем А.М. виникла заборгованість у сумі – 43226 доларів США з 06.09.2013 по 10.01.2014 року. При цьому він зауважив, що сума заборгованості згідно п.4.1. Контракту йому була не відома, оскільки він жодного разу не отримував заробітної плати, яка передбачена штатним розписом, і її сума йому не відома.

Футболіст також зазначив, що згідно п.п. 4.1. п. 4 ст. 10 Регламенту ФФУ зі статусу і трансферу футболістів, винна сторона у всіх випадках виплачує компенсацію. Сума компенсації складається із винагород, інших виплат, які належать футболістові за весь період до кінця строку дії контракту. Оскільки Футболістові не відомий розмір заробітної плати,

передбачений п. 4.1. Контракту, то він просив зобов'язати Клуб виплатити компенсацію у сумі – 56774 долари США.

Під час засідання 05 лютого 2014 року Футболіст повністю підтримав заявлені вимоги та остаточно просить:

- визнати Контракт № 387 від 29 серпня 2013 року достроково розірваним з вини Клубу з 10.01.2014 року;
- зобов'язати Футбольний Клуб «Говерла» виплатити заборгованість за Угодою у розмірі 43226 доларів США;
- зобов'язати Клуб сплатити компенсацію за дострокове розірвання Контракту у розмірі 56774 долари США;
- зобов'язати Клуб відповідно до вимог трудового законодавства оформити Наказ про звільнення Пуканича А.М. відповідно до ч. 1 ст. 39 КЗпП.

Палатою було вирішено зобов'язати клуб виконати наступні положення:

- Вважати трудовий контракт № 387, укладений 29 серпня 2013 року між футболістом Пуканичем Адріаном Миколайовичем та Товариством з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» м. Ужгород, достроково розірваним з 10 січня 2014 року без поважних причин з вини Клубу.
- Трансферний контракт від 28 серпня 2013 року укладений між Громадською організацією «Футбольний клуб «Іллічівець» м. Маріуполь та Товариством з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» м. Ужгород визнати достроково розірваним з 10 січня 2014 року.
- Зобов'язати Товариство з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» м. Ужгород відповідно до порядку та у спосіб, що передбачений законодавством і регламентними нормами, виконати усі необхідні дії щодо належного оформлення звільнення футболіста Пуканича Адріана Миколайовича з клубу та видачі йому трудової книжки, з повідомленням усіх суб'єктів, органів та зацікавлених осіб на яких

розповсюджується юрисдикція ФФУ відносно припинення контрактних трудових відносин з Пуканичем А. М.

- Враховуючи прийняте Палатою рішення та беручи до уваги обмеження передбачені п. 5 ст. 17 Регламенту ФФУ зі статусу і трансферу футболістів, Пуканичу Адріану Миколайовичу та Громадській організації «Футбольний клуб «Іллічівець» м. Маріуполь здійснити на підставах, у порядку та у спосіб передбачені чинним трудовим законодавством, статутними та регламентними документами ФФУ, УЄФА та ФІФА усі необхідні дії, щодо поновлення існування між ними трудових відносин у повному обсязі та забезпечення футболістові Пуканичу А. М. і Громадській організації «Футбольний клуб «Іллічівець» м. Маріуполь, як можливості користуватися усіма наявними правами, так і виконувати усі передбачені сторонами у контракті та встановлені регламентними документами обов'язки, у т.ч. щодо: оформлення необхідної документації (в т. ч. з питань трудових відносин та заявкової документації), здійснення інших необхідних заходів для забезпечення Футболісту можливості брати участь у тренувальному і ігровому процесах, належного виконання погоджених сторонами умов оплати праці – для Громадської організації «Футбольний клуб «Іллічівець» м. Маріуполь; негайного прибуття у розташування клубу, виконання усіх вказівок керівництва, тренерського штабу, неухильного дотримання інших обов'язків, передбачених поновленим із ФК «Іллічівець» контрактом - для Футболіста.
- Зобов'язати Товариство з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» м. Ужгород сплатити на користь Пуканича Адріана Миколайовича заборгованість по виплатах згідно контракту у розмірі 43 226 (сорок три тисячі двісті двадцять шість) доларів США, що підлягає сплаті у національній валюті України — гривні, відповідно до офіційного курсу НБУ на день проведення розрахунків.
- Зобов'язати Товариство з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» м. Ужгород сплатити на користь Пуканича Адріана

Миколайовича компенсацію за дострокове розірвання Контракту з вини клубу в розмірі 30 000 (тридцять тисяч) доларів США, що підлягає сплаті у національній валюті України — гривні, відповідно до офіційного курсу НБУ на день проведення розрахунків.

- Відповідно до статті 2 Регламенту ПВС ФФУ в частині застосування статутних та регламентних документів ФФУ, УЄФА, ФІФА при вирішенні спорів та на підставі ч. 1 ст. 81, ст. ст. 83, 84 Дисциплінарних правил ФФУ, вважати Громадську організацію «Футбольний клуб «Іллічівець» м. Маріуполь зацікавленою особою, якої стосуватиметься рішення по даній справі. Офіційно повідомити Громадську організацію «Футбольний клуб «Іллічівець» м. Маріуполь про прийняте Палатою рішення, шляхом надання відповідного витягу з резолютивної частини рішення по даній справі, в частині, що безпосередньо стосуватиметься прав та обов'язків, як зацікавленої особи.
- У порядку статті 29 Регламенту Палати в частині порушення регламентних і статутних норм, повідомити та направити матеріали справи до Контрольно-дисциплінарного комітету ФФУ для застосування відповідних дисциплінарних санкцій щодо Товариства з обмеженою відповідальністю «Футбольний клуб «Говерла» м. Ужгород.

Історія футбольного клубу «Оболонь» Київ, що гриміла на весь український футбольний світ, про космічні заборгованості по зарплаті та амбіційні плани на майбутнє закінчилась відходом клубу у небуття. Проте, залишила по собі велику кількість рішень у Палаті з вирішення спорів щодо невиконання Громадською організацією «Футбольний клуб «Оболонь» Київ фінансових зобов'язань згідно з контрактом та додатковою угодою до контракту більшості футболістів, що були заявлені для гри у Чемпіонаті України. Пропоную розглянути справу одного з діючих гравців Прем'єр Ліги Лупашка Владислава Вікторовича, між ним та клубом «Оболонь», що розглядалась у 2013 році.

Футболіст Лупашко В.В. 26 жовтня 2012 року звернувся до Палати з вирішення спорів Федерації футболу України із заявою до Громадської організації «Футбольний клуб «Оболонь» Київ про невиконання фінансових зобов'язань згідно з контрактом та додатковою угодою до контракту.

14 листопада 2012 року Ухвалою Палати з вирішення спорів ФФУ було відкрито провадження по даній заяві та зобов'язано клуб «Оболонь» Київ надати свої заперечення щодо поданої заяви, обґрунтувавши їх відповідними доказами та підтверджуючими документами.

Свої вимоги футболіст мотивував тим, що 01 липня 2010 року між ним та клубом було укладено контракт, терміном дії з 01 липня 2010 року по 30 червня 2013 року. Між Сторонами 24.01.2012 року укладено Додаткову угоду №1 до контракту, за умовами якої Відповідач взяв на себе обов'язок виплачувати щомісячну заробітну плату у розмірі 80 000,00 гривень, починаючи з 01.07.2012 року. Станом на 25 жовтня 2012 року у клубу існує заборгованість перед футболістом у розмірі 240 000,00 гривень по заробітній платі за період з серпня по жовтень 2012 року.

Лупашко В.В. звертався у колективній заяві футболістів ФК «Оболонь» від 18 жовтня 2012 року до президента ФК «Оболонь» Слободяна О.В. та віце – президента Алімова О.І. про наявність заборгованості перед ним за липень, серпень, вересень 2012 року. Відповіді не ніхто з футболістів не отримав.

Також футболіст усно звертався до віце-президента ФК «Оболонь» Алімова О.І. та виконавчого директора Злотоябка О.Н. За усною відповіддю керівництва клубу, як пояснив футболіст, заборгованість перед футболістом клубом виникла у зв'язку із відсутністю коштів.

Винесеним рішенням 16.01.2013 року клуб «Оболонь» Київ було зобов'язано сплатити футболісту Лупашку Владиславу Вікторовичу заборгованість по заробітній платі у розмірі 400 000 (чотириста тисяч) гривень.

Отже, після розглянутих рішень можна зробити висновок, що справи щодо невиконання контрактних зобов'язань є досить поширеною причиною розірвання контрактів та звернення до Палати з вирішення спорів. Адже, право на звернення до Палати мають клуби, футболісти, тренери та інші суб'єкти футболу, які перебувають під юрисдикцією УАФ, права та інтереси яких порушено і розгляд спірних питань між ними віднесено до виключної компетенції Палати. Більшість футболістів пробачають заборгованість та мають на меті лише одне – продовжувати грати у футболу, але не завжди така позиція є правильною. Тому, що це дає право футбольним клубам та керівникам/власникам і надалі порушувати трудові контракти та зобов'язання, що прописані в них.

3.2. МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА САС ЩОДО ЗВЕРНЕНЬ З ТРУДОВИХ ВІДНОСИН МІЖ СПОРТСМЕНАМИ ТА ФУБОЛЬНИМИ КЛУБАМИ

САС має юрисдикцію виносити рішення лише з тих видів суперечок, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані зі спортом. У цій частині цікаво відзначити, що з моменту свого створення САС ніколи не визнавав відсутність своєї юрисдикції на тій підставі, що суперечка не має відношення до спорту.

По суті, два типи суперечок можуть бути передані в САС: суперечки комерційного характеру та суперечки дисциплінарного характеру.

Перша категорія – суперечки, пов'язані з виконанням договорів, наприклад: спонсорства, продаж телевізійних прав, проведення спортивних заходів, трансферів гравців, трудових відносин між гравцями/тренерами та клубами та/або агентами. Суперечки, пов'язані з питаннями цивільно-правової відповідальності також підпадають під цю категорію (наприклад, нещасний випадок зі спортсменом під час спортивних змагань). Комерційні

суперечки розглядаються CAS як суд першої та єдиної інстанції (за винятком оскарження у Федеральному суді Швейцарії).

Дисциплінарні відносини представляють другу категорію суперечок, у тому числі велика кількість ставляться до питань застосування допінгу. Крім допінгових справ CAS покликаний розглядати й інші дисциплінарні справи (насильство на ігровому полі, образу арбітра).

Згідно зі статистикою серед справ, що розглядаються у CAS, близько 45% – апеляції на рішення внутрішніх квазісудових органів Міжнародної федерації футболу (ФІФА). Як правило, це трудові суперечки між клубами та гравцями міжнародного характеру, а також суперечки між клубами, пов'язані з компенсацією за підготовку футболістів та механізмом солідарності. Ще 30% суперечок, що надходять до CAS, пов'язані з порушенням антидопінгових правил. З 25 % – 10 % міжнародних комерційних суперечок, що залишилися, які слухаються в Палаті Звичайного арбітражу і 15 % різних апеляцій, наприклад, щодо договірних матчів і корупції.

Першим і єдиним рішенням CAS, що визнає законність можливості одностороннього продовження договору є *рішення CAS від 10 жовтня 2006 р. No 2005/A/973 у справі Panathinaikos Football Club v. Sotirios Kyrgiakos* [26].

Між клубом і футболістом було укладено дворічний договір, що містить опцію, відповідно до якої договір міг бути двічі продовжений клубом в односторонньому порядку – на два і на один рік відповідно.

Розглядаючи дану справу, CAS відмітив необхідність винесення рішення у відповідності до конкретних обставин, які вказували на те, що опція одностороннього продовження у цій суперечці має бути визнана законною. КАС встановив, що після того, як клуб вперше продовжив дію трудового договору, з боку футболіста не було заперечень. Футболіст продовжив свої виступи за футбольний клуб. Більше того, таке продовження контракту супроводжувалося суттєвим підвищенням заробітної плати футболіста. CAS дійшов висновку, що, погодившись на перше передбачене

одностороннє продовження договору, футболіст у такий спосіб погодився і на продовження договору вдруге.

Наступне, пов'язане з поняттям одностороннього продовження контракту, рішення САС від 31 січня 2007 No 2006/A/1157 у справі *Club Atletico Boca Juniors v. Genoa Cricket and Football Club S.p.A.* визнавало таку опцію недійсною [27].

Трудовий договір, підписаний 15-річним футболістом з ФК «Бока Хуніорс», містив дві опції на одностороннє подовження клубом терміну його трудового договору на один рік. Згодом, коли футболіст підписав трирічний контракт з ФК «Дженоа», ФК «Бока Хуніорс» заблокував трансфер футболіста у зв'язку з тим, що, на думку аргентинського клубу, футболіст-професіонал ще мав дійсний трудовий договір з футбольним клубом. ФК «Бока Хуніорс» зауважив, що договір був успішно продовжений ним в односторонньому порядку.

Приймаючи рішення про те, чи дозволити ФК «Дженоа» тимчасово зареєструвати футболіста, одноосібний суддя Палати ФІФА на підставі практики ФІФА та САС вирішив, що опція про одностороннє продовження не є дійсною. ФК «Бока Хуніорс» оскаржив рішення одноосібного судді Палати ФІФА до САС, проте САС повністю погодився з його рішенням.

Ще одним рішенням щодо згаданої проблеми є рішення у справі САС № 2010/0/2132 *Shakhtar Donetsk v. Ison Pereira Dial Junior* (так звана справа Ілсінью), винесена 28 вересня 2011 р.

У даній справі предметом розгляду стало питання про дійсність ст. 7.1 трудового договору, укладеного між клубом та футболістом, наступного змісту: *«Цей договір діє з 30 липня 2007 року по 30 червня 2011 року. Футболіст і Клуб домовилися, що якщо Клуб не продасть права на Футболіста протягом перших двох сезонів дії цього договору, сторони укладуть новий трирічний договір на тих же умовах, що діє до 30 червня 2011 року. У разі, якщо Футболіст відмовиться укласти новий договір, він*

повинен буде заплатити Клубу штраф, рівний заробітній платі Футболіста за п'ятий рік діючого Договору, встановлену у Додатку № 1 до Договору».

Футболіст відмовлявся продовжувати договір, стверджуючи, що можливість продовження є односторонньою та встановленою на користь клубу. Однак САС під час вирішення спору звернувся до буквального тлумачення тексту ст. 7.1 договору і прийняв рішення, що фраза «сторони укладуть новий трирічний договір» надавала право вимагати укладення договору як клубу, так і футболісту, тим самим таке положення про продовження договору не є одностороннім і встановленим на користь лише футбольного клубу.

Ісінью було визнано винним у розірванні договору без обґрунтованих причин та зобов'язаним виплатити клубу компенсацію у розмірі, встановленому ст. 7.1 договору.

Розглянемо широковідому справу САС «Справу Муту» щодо розторгнення контракту в односторонньому порядку через порушення трудового договору, через вживання кокаїну.

В 2003 році професіональний футболіст и член національної збірної Румунії Адріан Муту заключив 5-річний контракт з клубом «Челсі» строком дії до 30 червня 2008 року. За трансфер футболіста «Челсі» заплатив колишньому клубу футболіста 22 мільйони 55 тисяч євро.

В подальшому було встановлено, що в період між травнем та вереснем 2004 року Муту мінімум чотири або п'ять разів вживав препарат наркотичної дії - кокаїн.

У жовтні 2004 р. клуб направив Муту письмове повідомлення про одностороннє припинення дії договору в зв'язку з порушенням трудового договору, що виразилося у вживанні кокаїну.

4 листопада 2004 р. Дисциплінарна комісія Футбольної асоціації (ФА) Англії дискваліфікувала футболіста до 18 травня 2005 р. Крім того, Дисциплінарна комісія ФА Англії наклала на футболіста штраф у розмірі 20 тисяч фунтів. 12 листопада 2004 року ФІФА підтвердила рішення

Дисциплінарної комісії ФА Англії та схвалила застосування дискваліфікації гравця у всесвітньому масштабі.

Муту звернувся до САС зі скаргою на вищезгадані рішення. САС виніс рішення, згідно з яким Муту було визнано винним у порушенні договору в односторонньому порядку шляхом вживання наркотиків, і визнав, що ФК «Челсі» мав право на цій підставі припинити дію трудового договору в односторонньому порядку, керуючись ст. 21 Регламенту ФІФА (в ред. 2001) [5]. Крім того, після багаторічних розглядів рішенням Палати ФІФА, підтриманим згодом САС, Муту був зобов'язаний виплатити «Челсі» величезний штраф у загальному розмірі 17,2 млн євро.

З «справи Муту» можна зробити висновок, що використання футболістом допінгу є обґрунтованою причиною для футбольного клубу в односторонньому порядку розірвати трудовий контракт гравця. Зауважу, що гравець буде змушений виплатити встановлену юрисдикційним органом компенсацію. Даної думки притримується не тільки Палата ФІФА, але і САС.

Розглянемо декілька справ щодо компенсації, що виплачуються гравцем.

Щодо компенсації, що виплачується футболістом, існує одне дуже важливе правило: у випадку, якщо футболіст визнається винним у розірванні договору без обґрунтованої причини, то відповідно до положень п. 2 ст. 17 Регламенту ФІФА солідарну відповідальність за виплату такої компенсації несе його новий клуб, незалежно від участі нового клубу у розірванні футболістом договору зі своїм попереднім клубом [5].

Цілком очевидно, що цей захід повністю вписується в концепцію дотримання стабільності трудових договорів і є фактично презумпцією вини нового клубу у схиланні футболіста до розірвання трудового договору без обґрунтованих причин. Враховуючи це правило, новий клуб ще серйозно подумає не лише, перш ніж схилити футболіста до розірвання договору, а й перед тим, як просто взяти футболіста, який порушив попередній договір на

роботу, адже це автоматично спричинить обов'язок виплатити встановлену Палатою або САС компенсацію.

«Справа Н'Зогбіа» 3 серпня 2004 р. англійський клуб «Ньюкасл» уклав трудовий договір з французьким гравцем Чарльзом Н'Зогбіа.

11 серпня 2004 р. Англійська футбольна асоціація запросила у Французької футбольної федерації міжнародний трансферний сертифікат, проте Франція відмовила у його видачі на тій підставі, що футболіст мав діючий договір з французьким клубом «Гавр», обидва клуби звернулися до Палати ФІФА: ФК «Ньюкасл» — з проханням про тимчасову реєстрацію футболіста, а «Гавр» — з вимогою зобов'язати футболіста та ФК «Ньюкасл» виплатити компенсацію за розірвання договору без обґрунтованої причини.

26 листопада 2004 р. Палата ФІФА ухвалила рішення, згідно з яким футболіст був визнаний винним у розірванні трудового договору без обґрунтованих причин та ФК «Ньюкасл» має виплатити на користь «Гавра» компенсацію у розмірі 300 тис. євро.

17 грудня 2004 р. «Гавр» подав на рішення Палати апеляцію у САС, проте САС загалом підтримав рішення Палати лише збільшивши незначно розмір компенсації ФК «Ньюкасл».

«Справа Мексеса». Перш ніж приступити до аналізу однієї з найцікавіших справ з цього питання, варто сказати, що «справа Мексеса» складається з кількох справ, розглянутих спочатку Палатою ФІФА, пізніше і САС. Однак, в сукупності всі вони носять загальну назву «справа Мексеса», яка формально складається з наступних справ:

- Рішення Палати ФІФА від 31 серпня 2004 р. (не опубліковано).

У цій справі Палата ухвалила рішення, що Мексес в односторонньому порядку порушив свій контракт з ФК «Осер» без поважної на те причини.

- Мексес подав апеляцію до САС проти рішення Палати від 31 серпня 2004 року. Рішенням від 11 березня 2005 р. №2004А/708/709/713 КАС підтвердив рішення Палати від 31 серпня 2004 р.

- Рішенням від 13 травня 2005 р. №55503 Палата зобов'язала Мексеса виплатити компенсацію на користь ФК «Осер» у розмірі 8 млн. євро.
- Мексес подав апеляцію до САС проти рішення Палати від 13 травня 2005р. Рішенням від 5 грудня 2005р. КАС 2005/А/902/903, КАС частково визнав правоту футболіста, знизивши розмір компенсації на користь ФК «Осер» до 7 млн євро.
- Рішення Палати ФІФА від 23 червня 2005 р. №65503 полягає в тому, що на ФК «Рома» (наступний клуб футболіста) має бути накладена заборона на період двох реєстраційних вікон за схилення гравця до порушення контракту.
- ФК «Рома» подав на рішення Палати ФІФА від 23 червня 2005 р. №65503 апеляцію до САС. Рішенням від 5 грудня 2005 р. №2005/А/916 САС частково задовольнив апеляцію ФК «Рома» та зменшив термін накладених на клуб спортивних санкцій до одного реєстраційного періоду.

Гравець Філіп Мексес (дата народження 30 березня 1982 року) почав грати за французький футбольний клуб «Осер» у віці 15 років. Після першого сезону, 13 березня 1998 р., Мексес підписав юнацький контракт з ФК «Осер» на п'ять років. 20 червня 2000 р. юнацький контракт гравця був замінений на контракт професійного футболіста, дією на п'ять років. 15 грудня 2002 р. ФК «Осер» і Мексес домовилися про продовження контракту - ним чином, контракт закінчувався наприкінці сезону 2005/2006.

24 травня 2004 р. італійський клуб «Рома» повідомив ФК «Осер», що зацікавлений у послугах Філіпа Мексеса, і мав намір зробити пропозицію щодо його придбання. 4 червня 2004 р. представник ФК «Рома» за телефоном запропонував керівництву ФК «Осер» 4,5 млн євро за перехід Мексеса. ФК «Осер» відмовив, повідомивши, що оцінює перехід футболіста на соліднішу суму.

12 червня 2004 р. ФК «Рома» та гравець Філіп Мексес підписали трудовий договір на чотири сезони - з сезону 2004/2005 до сезону 2007/2008.

8 липня 2004 р. ФК «Осер» звернувся до ФІФА з вимогою розглянути цей спір. Рішенням від 13 травня 2005р. Палата ФІФА зобов'язала Мексеса виплатити ФК «Осер» компенсацію у розмірі 8 млн. євро відповідно до ст. 22 Регламенту ФІФА (в ред. 2001 р.). Хоча ФК «Осер» вимагав компенсацію у розмірі 18 млн євро.

У своєму рішенні від 13 травня 2005 р. Палата ФІФА вперше звернула увагу на об'єктивні критерії розрахунку компенсації. Так, при розрахунку компенсації Палата ФІФА взяла до уваги набагато вищу зарплату Мексесу, яку він отримував у ФК «Рома», а також той факт, що ФК «Осер» основний дохід отримував від компенсацій за підготовку молодих футболістів. Мексес проходив навчання та грав у ФК «Осер» сім років у період з 15 до 22 років, що також було враховано Палатою ФІФА. Залишкова вартість контракту футболіста становила 2 млн. 403 тис. 614 євро.

Таким чином, ґрунтуючись на вищенаведених обставинах та об'єктивних критеріях, Палата ухвалила рішення, що розмір компенсації Мексесу за одностороннє розірвання договору становить 8 млн євро.

Під час розгляду апеляційної скарги САС прийняв до уваги такі моменти. По-перше, САС зазначив, що Палата чітко не обґрунтувала і не дала детального розрахунку встановленої компенсації. Таким чином, САС змушений був самостійно перерахувати розмір компенсації, що підлягає виплаті.

По-друге, САС прийняв до уваги, що ФК «Рома» робив офіційну пропозицію про перехід футболіста у розмірі 4,5 млн євро, яку було відхилено ФК «Осер». САС вважав, що сума, за яку ФК «Осер» мав знайти заміну Мексесу до кінця терміну його нездійсненого договору, тобто до кінця сезону 2005/2006 р., становила 2 289 644 євро. Також САС встановив, що ФК «Рома» має компенсувати ФК «Осер» неотриману трансферну суму за Мексеса, яка дорівнює 4,5 млн євро. Таким чином, враховуючи специфіку спорту, розмір компенсації, яку мало бути виплачено ФК «Рома», склав 7 млн євро. Аналізуючи цю справу, слід зазначити, що хоча ст.17 Регламенту

ФІФА (в ред. 2010 р.) [5] і містить критерії для визначення суми компенсації, до певного часу (а точніше, до справ Вебстера та Матузалема, про які див. нижче) юрисдикційні органи, що розглядають суперечки, не могли чітко обґрунтувати ту чи іншу суму компенсації — вірніше, Палата і САС не мали універсального алгоритму, який можна було б застосовувати при розгляді багатьох справ. Таким чином, три розглянуті нижче справи – «справа Вебстера», «справа Матузалема» та «справа Де Санктіса» – прорив у практиці футбольних юрисдикційних органів, оскільки детально розписують кожен елемент, з якого складається загальна сума компенсації за одностороннє розірвання договору. Звертаю увагу, що мною буде здійснено аналіз не лише рішень Палати, а й САС у даних справах, оскільки саме рішення САС в силу їх подробиці становлять найбільший інтерес.

«Справа Вебстера» 4 квітня 2007 р. Палата ФІФА винесла рішення, в якому вона розглядала питання щодо суми компенсації, що виплачується гравцем у разі розірвання ним договору без обґрунтованих причин після закінчення захищеного періоду.

Не можна сказати, що до «справи Вебстера» суди не розглядали суперечки щодо виплати футболістами компенсації за розірвання трудового договору без обґрунтованих причин, проте саме «справа Вебстера» стала першою в історії, в якій критерії такої компенсації були чітко сформульовані і могли використовуватися в подальшій роботі по розгляду аналогічних справ.

Футболіст збірної команди Шотландії Ендрю Вебстер виступав за ФК «Хартс». Після конфлікту футболіста з власником клубу Володимиром Романовим у 2006 р. тренер перестав випускати футболіста на поле, залишаючи його на лавці запасних гравців.

З цієї причини Вебстер розірвав свій Контракт після закінчення «захищеного періоду» і уклав трудовий договір з англійською ФК «Віган». У листопаді 2006 р. ФК «Хартс» звернувся до Палати ФІФА із солідарною

вимогою до Вебстера та ФК «Віган» про виплату компенсації за розірвання договору у розмірі 5 млн фунтів.

Ключовим питанням у цій справі було питання: чи повинна компенсація бути розрахована виходячи з реальної шкоди, заподіяна колишньому клубу таким розірванням договору (на думку ФК «Хартс»), чи розмір компенсації має бути обмежений лише залишковою вартістю договору футболіста (на думку Вебстера та ФК "Віган")?

Палата ФІФА прийняла рішення про те, що розмір компенсації має становити 625 тис. фунтів - залишкова вартість договору футболіста виходячи із заробітної плати, встановленої у ФК «Віган». Враховуючи, що договір був розірваний після захищеного періоду, футболіст не був дискваліфікований на тривалий термін - лише на два тижні за направлення повідомлення про розірвання після закінчення передбаченого 15-денного терміну після останнього матчу клубу в сезоні. Обидві сторони оскаржили рішення Палати ФІФА в САС.

САС, розглядаючи суперечку, також підтвердив обов'язок Вебстера та ФК «Віган» виплатити на користь ФК «Хартс» компенсацію за розірвання договору в односторонньому порядку. Однак механізм розрахунку компенсації було змінено — за основу було взято залишкову вартість контракту Вебстера в старому клубі — ФК «Хартс». На цій підставі розмір компенсації, що підлягає виплаті користь ФК «Хартс», був суттєво знижений — до 150 тис. фунтів.

Чи варто говорити, що це рішення викликало шквал критики? На думку багатьох європейських спортивних юристів, якщо правило розрахунку компенсації за розірвання трудового договору, застосоване САС у «справі Вебстера», стало б нормою, це загрожувало порушити і без того тендітну рівновагу в трудових відносинах футболістів і клубів. Розрахунок компенсації, заснований лише на залишковій вартості контракту футболіста у старому клубі, швидко поставив клуби в більш уразливе становище, зробивши розірвання договору для футболіста надто «дешевим». У механізмі

розрахунку компенсації, встановленому у «справі Вебстера», не враховувалися інші збитки, завдані клубом при розірванні договору (такі як сплачена за футболіста трансферна сума, виплати агентам тощо), а лише залишкова вартість договору у колишньому клубі.

Клуби зіткнулися з тим, що футболісти та їхні агенти почали диктувати їм свої умови, погрожуючи, що інакше розірвано договір за ст.17 Регламенту ФІФА відповідно до «справи Вебстера». Очевидно, що така ситуація сталась можливою через те, що при винесенні рішення у справі Вебстера САС фактично проігнорував інтереси клубів [5].

Вважаю, що фінансові інтереси футболістів і так достатньо захищені Регламентом ФІФА, — наприклад, максимальна тривалість договорів футболістів обмежена, що веде до постійного переукладання клубами трудових договорів з футболістами, як правило, зі збільшенням заробітної плати. Приймаючи рішення у «справі Вебстера», САС замість того, щоб підтримати принцип стабільності трудових договорів, навпаки, стимулював кількість розірвань таких договорів без обґрунтованих причин.

«Справа Матузалема». У зв'язку з численною критикою рішення САС у «справі Вебстера» надзвичайно цікавим є рішення Палати ФІФА та САС у справі Матузалема, яке кардинальним чином змінило систему розрахунку компенсації одностороннє розірвання футболістом трудового договору.

26 червня 2004 р. бразильський футболіст Матузалем та український клуб «Шахтар» (Донецьк) уклали трудовий договір тривалістю на п'ять років.

2 липня 2007 р. Матузалем в письмовому вигляді повідомив клуб про те, що він розриває контракт з клубом в односторонньому порядку за рамками захищеного періоду в відповідності до статті 17 Регламенту ФІФА.

19 липня 2007 р. професіонал з футболу уклав трудовий договір з ФК «Сарагоса» на три спортивні сезони.

17 липня 2008 р. футболіст перейшов з ФК «Сарагоса» до ФК «Лацио» правах оренди на один спортивний сезон.

25 липня 2007 р. ФК «Шахтар» (Донецьк) звернувся до Палати ФІФА з солідарною вимогою до Матузалема та ФК «Сарагоса» щодо виплати компенсації за розірвання трудового договору без обґрунтованих причин у розмірі 25 млн євро. Розмір своїх вимог український клуб обґрунтував статтею у договорі, в якій ідеться що «у разі, якщо клуб отримає пропозицію у розмірі не менше 25 млн євро, клуб зобов'язується здійснити трансфер футболіста до цього клубу».

ФК «Сарагоса» та Матузалем просили відхилити позовні вимоги та розмір компенсації встановити не більше 3,2 млн євро.

2 листопада 2007 р. Палата ФІФА прийняла рішення та зобов'язала ФК «Сарагоса» та Матузалема виплатити на користь ФК «Шахтар» (Донецьк) компенсацію за розірвання договору у розмірі 6,8 млн євро.

Розмір зазначеної компенсації включав:

- компенсацію, сплачену ФК «Шахтар» (Донецьк) колишньому клубу Матузалема, — 3,2 млн євро (8 млн євро, амортизовані відповідно до відпрацьованого гравця терміну договору);
- залишкову вартість контракту футболіста-2,4 млн. євро;
- компенсацію іншої спортивної та комерційної шкоди клубу виходячи зі специфіки спорту - 1,2 млн євро.

Щодо відступного в розмірі 25 млн євро, нібито встановленого у договорі футболіста, Палата дійшла обґрунтованого рішення, що формулювання означало можливість для футболіста перейти до будь-якого клубу, який запропонує суму у розмірі 25 млн євро, а не розмір відповідальності за порушення трудового договору. Палата ФІФА вирішила, що відступне та штрафні санкції за порушення договору — різні речі. При цьому, на думку Палати, слід враховувати той факт, що відступне завжди встановлюється у більшому розмірі, ніж реальна трансферна вартість футболіста, а фінансова компенсація відшкодувати збитки, а не принести прибуток клубу.

Обидві сторони були не згодні з рішенням Палати ФІФА, і звернулися зі скаргами до САС. 29 березня 2009 р. САС виніс рішення, згідно з яким Матузалем та ФК «Сарагоса» солідарно мають виплатити на користь ФК «Шахтар» компенсацію у розмірі 11 млн. 858 тис. 934 євро плюс пені 5% на рік, починаючи з 5 липня 2007 р. до безпосередньої дати погашення виплати.

Найважливішим є те, згідно з якими критеріями була розрахована дана сума, що майже вдвічі перевищує розмір компенсації, встановлений Палатою ФІФА.

Цю справу також називають «справою анти-Вебстера», оскільки при ухваленні рішення САС керувався абсолютно протилежним підходом до розрахунку компенсації, ніж у «справі Вебстера». САС обґрунтовано вважав, що «вебстерівський» механізм розрахунку компенсації не дозволяє клубу отримати кошти для повного відшкодування збитків, завданих розірванням трудового договору футболістом. Виплата тільки лише по одній залишковій сумі договору, розрахованій виходячи з заробітної старого клубу, безумовно, не дозволяє цього зробити.

Найважливішим підсумком «справи Матузалема» стало те, що компенсація за розірвання трудового договору футболістом тепер має розраховуватися, виходячи з усіх критеріїв, зазначених у ст.17 Регламенту ФІФА [5].

Так, при визначенні компенсації у справі Матузалема САС враховував:

- залишкову вартість договору футболіста. При цьому важливо зазначити, що остання вартість розраховувалася виходячи із заробітної плати в новому клубі гравця (а не в старому, як у «справі Вебстера»), оскільки вважає, що саме нова заробітна плата об'єктивно відображає вартість футболіста на ринку на момент розірвання договору. Примітно, що з цієї суми має бути вирахована заробітна плата футболіста в старому клубі за період, що залишився до закінчення договору, - так як футболіст залишив клуб, і клуб фактично заощадив гроші на заробітній платі футболіста;

- трансферну вартість, сплачену колишнім клубом Матузалема (амортизовану до строку договору);
- виплати агентам, які організували перехід футболіста (ФК «Шахтар» не зміг подати документи, що підтверджують такі витрати);
- втрачену трансферну вартість (ФК «Шахтар» не зміг представити документи, що підтверджують ведення клубом переговорного переходу Матузалема в інший клуб);
- додаткові витрати, понесені клубом за заміну гравця (ФК «Шахтар» не зміг подати документи, що підтверджують такі витрати);
- національне законодавство (ФК «Шахтар» не надав доказів встановлення національним законодавством додаткової компенсації);
- специфіку спорту. Пункт 154 рішення у «справі Матузалема» дає уявлення про те, що таке специфіка спорту: *«Колегія вважає, що специфіка спорту має очевидно брати до уваги не тільки незалежну природу спорту, вільне переміщення гравців (див. CAS 2007/A/1298, 1299 & 1300, по. 131 ff.), але і футбол як ринок. На думку Колегії, специфіка спорту не спростовує принцип контрактної стабільності та право потерпілої сторони на компенсацію всіх втрат і завданих збитків як наслідок порушення контракту іншою стороною. Це правило діє незалежно від того, чи скоєно порушення гравцем або клубом. Колегія повинна використовувати критерій специфіки спорту для підтвердження того, що прийняте рішення чесне та справедливе не тільки у відповідності з цивільним законодавством, також приймаючи достатнім чином до уваги специфічну природу і потреби футбольного світу (зацікавлених сторін цього світу)...»* [28].

Таким чином, важливо, що специфіка спорту, на думку САС, є критерієм, який крім правових підстав дозволяє врахувати саме футбольні нюанси розірвання договору.

У даній справі специфіка спорту, згідно з САС, полягала:

- у часі, що залишився до кінця контракту (у даній справі САС вважав, що оскільки футболіст відпрацював три з п'яти років, додаткова компенсація не повинна призначатися. Ситуація була б іншою, якщо б футболіст розірвав договір через кілька місяців після його укладання);
- в тому, що договір був розірваний після закінчення захищеного періоду (в іншому випадку могла бути призначена додаткова компенсація).
- в статусі і поведінці футболіста при розірванні контракту. Це дуже цікавий критерій, особливо у зв'язку з тим, що на його підставі компенсація в «справі Матузалема» була збільшена на шестимісячний зарібок футболіста в колишньому клубі - на 600 тис. євро.

Ось як САС пояснює цей критерій:

«172. З одного боку, Колегія зазначає, що проти Гравця говорить те, що Гравець приєднався до «Шахтаря» (Донецьк) влітку 2004 р., приїхавши з досить невеликого італійського клубу «Брешія». Після двох сезонів у «Шахтарі» (Донецьк) Гравець став у сезоні 2006/2007 р. капітаном команди та був визнаний найкращим гравцем. Це говорить на користь успішної кар'єри у клубі. Навіть якщо погодитися, що Гравець, можливо, вирішив залишити «Шахтар» (Донецьк) не за мотивами особистого збагачення, залишається факт, що Гравець залишив клуб всього за кілька тижнів до початку відбіркових етапів змагання, яке очевидно дуже важливе для «Шахтаря» (Донецьк), тобто Ліги чемпіонів УЄФА».

У результаті, на підставі всіх наведених вище критеріїв САС виніс рішення про збільшення розміру компенсації на користь ФК «Шахтар» майже вдвічі — до 11 858 934 євро.

Основним і найважливішим наслідком «справи Матузалема», на мою думку, є те, що відповідно до нового тлумачення Палати ФІФА та САС ст.17 Регламенту ФІФА компенсація, що виплачується колишньому клубу футболіста, повинна дозволити відшкодувати всі збитки, завдані клубу в зв'язку з розірванням договору, при цьому з такої компенсації повинні бути відраховані кошти, заощаджені колишнім клубом у зв'язку з відходом

футболіста: «Задача органу, що визначає розмір компенсації, виявити та проаналізувати все настільки детально, щоб всі указані вище фактори були прийняті до уваги» (п.77 «справи Матузалема») [5].

Одним з найважливіших підсумків «справи Матузалема» став сформульований принцип САС «позитивного інтересу» (rositive interest), мета якого – визначення такої суми компенсації, яка поставить сторону в таке положення, яке було б можливим, якщо б контракт виконувався належним чином (п. 86 «справи Матузалема»).

Також варто зазначити, що рішення у «справі Матузалема» виправило помилки, допущені у «справі Вебстера», - у зв'язку з великою кількістю критеріїв, що впливають на розрахунок компенсації, стало практично неможливо завчасно, до розторгнення контракту, розрахувати суму компенсації, яку повинен буде виплатити футболіст. Це значно ослабило тиск на клуби, який завдавали футболісти та їх агенти, з будь-якої причини одразу погрожуючи розірванням трудового договору, виплативши «смішну» компенсацію, установлену «справою Вебстера».

Спори, пов'язані з розірванням трудового договору без обґрунтованих причин, є найпоширенішими у світі професійного футболу. Дивно, що регламентні норми ФІФА з цього питання є дуже лаконічними. Саме тому практика Палати ФІФА і особливо САС є надзвичайно важливою для розуміння та передбачення того, чим можуть закінчуватися такі суперечки. Важливо розуміти, що, незважаючи на наведені в цьому розділі закономірності, не існує єдиних алгоритмів, яким повинні керуватись Палата ФІФА і САС при винесенні рішень, - кожне рішення виноситься виходячи з особливостей конкретної справи (принцип case-by-case). Втім, це не означає, що Палата ФІФА та САС не звертаються до висновків, зроблених іншими складами у розглянутих раніше справах, — більшість рішень приймаються за прецедентним принципом із незначними відхиленнями, спричиненими іншими обставинами справи. У разі порушення трудового договору без обґрунтованих причин постраждалій стороні виплачується компенсація,

розмір якої визначається, виходячи з критеріїв, зазначених у п. 1 ст. 17 Регламенту ФІФА, законодавство відповідної держави; специфіка спорту; інші "об'єктивні критерії". Під «об'єктивними критеріями» Регламент, зокрема, має на увазі: зарплату та інші виплати, належні за чинним та (або) новим контрактом; час, що залишився до завершення чинного контракту, але не більше ніж п'ять років; трансферні виплати та інші витрати, понесені попереднім клубом на придбання послуг гравця (амортизовані відповідно до терміну контракту); чи було порушено договір або за межами захищеного періоду [5].

ВИСНОВОК

Професійна діяльність спортсменів, тренерів та інших фахівців, які працюють та задіяні у певних видах спорту, як правило, є основним джерелом їх доходів. Ця діяльність проводиться відповідно до Закону України «Про фізичну культуру та спорт» [1], Кодексу законів про працю України [2], Цивільного кодексу України [31], статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери спорту та міжнародних спортивних організацій. Відносини між сторонами, як правило, є договірними та регулюються цивільно-правовими та/або трудовими договорами (контрактами).

Враховуючи специфіку спортивної діяльності, у трудових контрактах у сфері професійного спорту зазначаються такі основні умови: права та обов'язки сторін; термін дії договору, порядок його дострокового припинення; умови та порядок участі у тренувальному та ігровому процесах, умови роботи та відпочинку; медичне та соціальне забезпечення працівника; умови оплати праці, преміальні та заохочувальні виплати, відшкодування

витрат; відповідальність сторін та порядок вирішення спорів; інші умови, які не погіршують становище працівника порівняно із законодавством у сфері професійного спорту.

Зазвичай умови контракту пропонуються спортивною організацією, а працівник (спортсмен, тренер, спеціаліст) на них погоджується. У той же час, працівник не обмежений у праві запропонувати внести необхідні, на його думку, зміни та доповнення до контракту.

Спортивне право загалом перетинається з такими сферами, як цивільне, господарське, корпоративне право та арбітраж. Однак питання, що потребує більшого дослідження, відноситься до іншої важливої галузі – трудового права. Спортсмени є невід'ємним елементом кожного виду спорту, якщо вони не любителі, то зазвичай підписують контракт зі спортивним клубом чи промоутером залежно від конкретної діяльності, якою вони займаються. Така сама система використовується і у футболі. Однак договірні відносини між спортсменами та їхніми клубами у футболі досі значною мірою не мають правового регулювання, особливо у нашій країні. Зважаючи на великі зарплати футболістів та складність можливих договірних умов, загалом, змушує визнати правову ситуацію у цій сфері нетерпимою.

Контракт футболіста - це особливий вид трудового договору (контракту) зі своїми особливостями, які відрізняються від тих, які ми можемо спостерігати в інших видах спортивних угод. Однак, незважаючи на велику популярність та роль професійного футболу в економіці нашої країни, він недостатньо регулюється законодавством. Але якщо проблема регулювання може бути частково вирішена використовуючи положення офіційних актів та документів відповідних футбольних організацій, таких як УАФ, УЄФА чи ФІФА, всеодно залишається незрозумілими, чому питання, що стосуються трудових відносин у футболі такі непопулярні серед вчених, науковців та юристів-теоретиків. Практично всі, хто намагається аналізувати це питання схильні узагальнювати специфіку та характер різних спортивних

контрактів - і це найбільша помилка, яку можна припустити у подібному дослідженні.

Трудове законодавство розглядає спортсменів як повноправних суб'єктів трудових правовідносин. Оскільки спортсмени вступають у трудові правовідносини як працівники, на них поширюються відповідні положення законодавства про соціальне страхування. Законодавче визнання спортсменів представниками конкретної професії означає включення їх до програми обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків та професійних травм. Водночас система соціального страхування спортсменів від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань має свої особливості. Загальновідомо, що трудова діяльність спортсменів характеризується високим ступенем ризику заподіяння шкоди здоров'ю. Тобто, травмонебезпечність спортивної діяльності обумовлена як високими фізичними навантаженнями на організм спортсмена, так і контактністю більшості видів спорту. Саме тому питання страхування мають велике значення для спортсменів. У зв'язку з цим набувають особливої актуальності питання страхування спортсменів від нещасних випадків під час трудової діяльності та професійних захворювань.

в Україні відсутня система страхування спортсменів з урахуванням специфіки спорту, саме як галузі. Хоча, професія спортсмена-професіонала (зокрема футболіста) віднесена до професій з великою інтенсивністю та об'ємами фізичних навантажень, з високим професійним ризиком для здоров'я і навіть життя спортсмена. Відсутній Закон чи нормативно-правовий документ, який би передбачав обов'язкове медичне страхування спортсменів. Тобто, надання першої медичної допомоги, медичне обстеження, медичні послуги, операції та лікування. Діюча Постанова КМУ поширюється лише на спортсменів збірних команд, олімпійців та параолімпійців. Передбачає лише компенсацію уже після отримання травми спортсменом.

Таким чином, законодавчі акти, що стосуються спорту в Україні лише обтяжують та ускладнюють відносини, що виникають у спортсменам з

клубом, федерацією чи іншою спортивною установою. Спортсмен майже ніяк не захищений державою, хоча представляє її на міжнародній арені, а спортивна установа наражає себе на порушення статутних норм, державних законів, а в підсумку і штрафу за відхилення від установлених норм.

Врегулювання державним законодавцем послідовність укладання спортивних контрактів є надважливим у сучасному правовому полі. Переважна більшість спортсменів-професіоналів сплачують значні податкові внески за свою діяльність, а тому доцільно, щоб держава робила певні кроки назустріч і якомога швидше здійснила спортивно-правову реформу, основою якої стане надання гідного правового захисту для спортсменів-професіоналів. Однак, на сьогодні футболісти лише за допомогою спортивних адвокатів, які необтяжені інтересами клубу, можуть досягти належної захищеності шляхом укладання прозорого і вигідного контракту.

З зростання популярності спортивної сфери, збільшенням числа людей, що поєднують своє життя з професійним спортом, більшим приходом грошових вкладень у спорт, також зростає і кількість конфліктів у цій сфері. Переважно дані конфлікти виникають через невизначеність в трудових відносинах.

Такі конфлікти можуть формуватись через невиконання премій, що прописані в трудовому контракті, чи невиконанням інших фінансових зобов'язань зі сторони роботодавця; дострокове розірванням трудового договору стороною роботодавця (клубом) без поважних на те причин; неналежне виконанням передбачених контрактом зобов'язань чи грубе порушення дисципліни з боку спортсмена-професіонала;

Якщо конфлікт, що виник не вирішується сторонами з досягненням взаємної вигоди позасудовим шляхом, отже, конфлікт переростає у трудову суперечку, що підлягає вирішенню органами правосуддя або спеціалізованими спортивним судовими органами, що створені федераціями (асоціаціями) для вирішення спортивних спорів.

Незважаючи на встановлену в Україні на законодавчому рівні виняткову підвідомчість трудових спорів державним судам, суб'єкти деяких видів спорту (наприклад, у професійному футболі) змушені звертатися до квазіарбітражних органів при спортивних федераціях або дотримуватися умов договірної підсудності.

Саме такі органи договірної юрисдикції здатні максимально компетентно та ефективно вирішити трудові спори, що виникають у спортивній сфері за рахунок ефективної системи розгляду та винесення рішень. При Українській футбольній асоціації створено Палату з вирішення спорів, яка наділена повноваженнями щодо розгляду спорів між професійними клубами та футболістами, а також між професійними клубами та тренерами, що відносяться до питань працевлаштування та невиконання контрактних зобов'язань, що виникають між сторонами. Також компетенція Палати поширюється на розгляд спорів між професійними футбольними клубами у питаннях невиконання трансферних контрактів, вирішення суперечок між аматорськими та професійними клубами з приводу виплат компенсації за спортивну підготовку, а також щодо механізму солідарності, чи суперечок за участю футбольних посередників.

На міжнародному рівні у сфері футболу для вирішення конфліктів було створено декілька важливих інстнцій, а саме: Комітет зі статусу гравців ФІФА (The Players' Status Committee (PSC)) та Палата з вирішення спорів ФІФА (the Dispute Resolution Chamber (DRC)).

Вищою апеляційною інстанцією міжнародного рівня є Спортивний арбітражний суд (CAS), який діє у форматі третейського суду та уповноважений розглядати апеляційні скарги на рішення національних та міжнародних квазісудових органів, Крім того, CAS розглядає суперечки як орган першої інстанції в порядку договірної підсудності.

Справи щодо невиконання контрактних зобов'язань є досить поширеною причиною розірвання контрактів та звернення до Палати з вирішення спорів. Адже, право на звернення до Палати мають клуби,

футболісти, тренери та інші суб'єкти футболу, які перебувають під юрисдикцією УАФ, права та інтереси яких порушено і розгляд спірних питань між ними віднесено до виключної компетенції Палати. Більшість футболістів пробачають заборгованість та мають на меті лише одне – продовжувати грати у футболу, але не завжди така позиція є правильною. Тому, що це дає право футбольним клубам та керівникам/власникам і надалі порушувати трудові контракти та зобов'язання, що прописані в них.

Отже, спори, пов'язані з розірванням трудового договору без обґрунтованих причин, є найпоширенішими у світі професійного футболу. Дивно, що регламентні норми ФІФА з цього питання є дуже лаконічними. Саме тому практика Палати ФІФА і особливо САС є надзвичайно важливою для розуміння та передбачення того, чим можуть закінчуватися такі суперечки. Важливо розуміти, що, незважаючи на наведені в цьому розділі закономірності, не існує єдиних алгоритмів, яким повинні керуватись Палата ФІФА і САС при винесенні рішень, - кожне рішення виноситься виходячи з особливостей конкретної справи (принцип case-by-case). Втім, це не означає, що Палата ФІФА та САС не звертаються до висновків, зроблених іншими складами у розглянутих раніше справах, — більшість рішень приймаються за прецедентним принципом із незначними відхиленнями, спричиненими іншими обставинами справи. У разі порушення трудового договору без обґрунтованих причин постраждалій стороні виплачується компенсація, розмір якої визначається, виходячи з критеріїв, зазначених у п. 1 ст. 17 Регламенту ФІФА: законодавство відповідної держави; специфіка спорту; інші "об'єктивні критерії" [5]. Під «об'єктивними критеріями» Регламент, зокрема, має на увазі: зарплату та інші виплати, належні за чинним та (або) новим контрактом; час, що залишився до завершення чинного контракту, але не більше ніж п'ять років; трансферні виплати та інші витрати, понесені попереднім клубом на придбання послуг гравця (амортизовані відповідно до терміну контракту); чи було порушено договір або за межами захищеного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закону України «Про фізичну культуру та спорт» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1993. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.
2. Кодексу законів про працю України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1971. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
3. Регламент зі статусу та трансферу футболістів [Електронний ресурс] // Української асоціації футболу. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://uaf.ua/files/2021%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%20%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1>

[%82%20%D0%B7%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81%D1%83%20%D1%96%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%83%20%D1%84%D1%83%D1%82%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B2.pdf](#).

4. Чепис О.І. Контракт футболіста як особлива форма трудового договору / О.І. Чепис, М.І. Кекерчень. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 1. С. 150–155
5. Regulations on the Status and Transfer of Players [Електронний ресурс] // FIFA. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://digitalhub.fifa.com/m/e7a6c0381ba30235/original/g1ohngu7qdbxyo7kc38e-pdf.pdf>.
6. Agreement Regarding the Minimum Requirements for Standard Player Contracts in the Professional Football Sector in the European Union and the Rest of the UEFA Territory [Електронний ресурс] // UEFA. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/>.
7. Козіна М.В. Професійна діяльність спортсменів як об'єкт правового регулювання нормами трудового законодавства. Публічне право. 2012. № 4(8). С. 424–429.
8. Ткалич М.О. Правова природа та особливості укладання контракту про спортивну діяльність. Актуальні проблеми держави і права. 2009. № 51. С. 326–333.
9. Постанова від 04.07.2018 у справі 820/1432/17. Касаційний адміністративний суд Верховного Суду. URL: <https://www.uacourt.openregister.info/administratyvnispravu-do-01-01-2019-3000/spravu-zi-sporiv-zpryvodu-zabezpechennya-gromadskogo-poryadkuta-bezpeky-natsionalnoyi-bezpeky-ta-oboronyukrayiny-zokrema-zi-sporiv-shchodo-5564/tsyvilnogo-zakhystu-okhorony-pratsi5574?document=75148848>.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору» [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 1994. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170-94-%D0%BF#Text>.
11. Наказ Міністерства праці «Про затвердження типової форми контракту з працівником» [Електронний ресурс] // Міністерство праці України. – 1994. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0084-94#Text>.
12. Методичні рекомендації про правове забезпечення контрактної форми трудового договору і сфери його застосування [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції України. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_473323-00#Text.
13. Дисциплінарні правила Української асоціації футболу [Електронний ресурс] // Українська асоціація футболу. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: [https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%20\(%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20-%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202019\)\[46830\].pdf](https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%20(%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20-%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202019)[46830].pdf).
14. Регламент Палати з вирішення спорів Федерації футболу України [Електронний ресурс] // Українська асоціація футболу. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: [https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-2018%20\(style2\).pdf](https://uaf.ua/files/biblioteka/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-2018%20(style2).pdf).
15. Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» [Електронний ресурс] // Верховна Рада Україна. – 2000. – Режим доступу до ресурсу:

16. Постанова Кабінету Міністрів України № 378 «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 1995. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-95-%D0%BF#Text>.
17. Code du sport France [Електронний ресурс] // Міністерство молоді, спорту та суспільного життя. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071318/>.
18. Statutes, Rules & Policies [Електронний ресурс] // Arizona Department of Gaming. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://gaming.az.gov/resources/statutes-rules-policies>.
19. Закон України "Про страхування" [Електронний ресурс] // Верховна Рада Україна. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
20. Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс] // Верховна Рада Україна. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
21. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне страхування» [Електронний ресурс] // Верховна Рада Україна. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.
22. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс] // Верховна Рада Україна. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
23. Постанова Кабінету Міністрів України № 337 «Про затвердження порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві» [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>.

24. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
25. Зозуля Н. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ Й ВИРІШЕННЯ СПОРТИВНИХ СПОРІВ [Електронний ресурс] / Наталія Зозуля // Українське право. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/osoblyvosti-rozglyadu-y-vyrishennya-sportyvnykh-sporiv/.
26. Arbitration CAS 2005/A/973 Panathinaikos Football Club v. S. [Електронний ресурс] // Court of Arbitration for Sport. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/973.pdf>.
27. CAS 2006/A/1157 Club Atlético Boca Juniors v. Genoa Cricket and Football Club S.p.A, award of 31 January 2007 [Електронний ресурс] // Court of Arbitration for Sport. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/1157.pdf>.
28. CAS 2007/A/1298, 1299 & 1300, no. 131 ff [Електронний ресурс] // Court of Arbitration for Sport. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.colucci.eu/LUISS/3.3_Webster.pdf
29. Закону України «Про відпустки» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
30. Закону України «Про оплату праці» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1995. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
31. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.